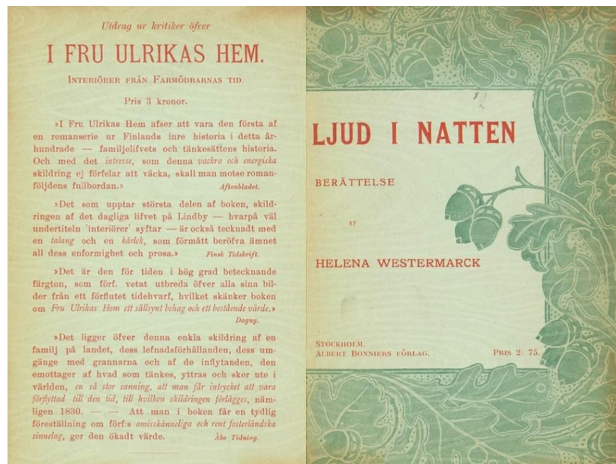

Utdrag ur kritiker öfver

I FRU ULRIKAS HEM.

INTERIÖRER FRÅN FARMÖDRARNAS TID.

Pris 3 kronor.

»I Fru Ulrikas Hem afser att vara den första af en romanserie ur Finlands inre historia i detta århundrade — familjelifvets och tänkesättens historia. Och med det *intresse*, som denna *vackra och energiska* skildring ej förfelar att väcka, skall man motse romanföljdens fullbordan.» *Aftonbladet.*

»Det som upptar största delen af boken, skildringen af det dagliga lifvet på Lindby — hvarpå väl undertiteln 'interiörer' syftar — är också tecknadt med en *talang* och en *kärlek*, som förmått beröfva ämnet all dess enformighet och prosa.» *Finsk Tidskrift.*

»Det är den för tiden i hög grad betecknande färgton, som förf. vetat utbreda öfver alla sina bilder från ett förflutet tidehvarf, hvilket skänker boken om *Fru Ulrikas Hem ett sällsynt behag och ett bestående värde.*» *Dagny.*

»Det ligger öfver denna enkla skildring af en familj på landet, dess lefnadsförhållanden, dess umgänge med grannarna och af de inflytanden, den emottager af hvad som tänkes, yttras och sker ute i världen, *en så stor sanning, att man får intrycket att vara förflyttad till den tid, till hvilken skildringen förlägges*, nämligen 1830. — — Att man i boken får en tydlig föreställning om förf:s *omisskänneliga och rent fosterländska sinnelag*, ger den ökadt värde. *Åbo Tidning.*

LJUD I NATTEN

BERÄTTELSE

AF

HELENA WESTERMARCK

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

PRIS 2. 75.

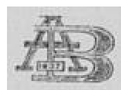
TECKEN OCH MINNESSKRIFT FRÅN ADERTON- HUNDRATALET. BAND II. (BAND I: I FRU ULRIKAS HEM.)

LJUD I NATTEN

BERÄTTELSE AF

HELENA WESTERMARCK

 STOCKHOLM ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1903.

Förord till den elektroniska utgåvan

Romanen av **Helena Westermarck** (1857-1938) ingår som andra delen i författarens trilogi *Tecken och minnesskrift från adertonhundratalet* och föregås av ***I fru Ulrikas hem*** (1900) samt efterföljs av ***Vandrare*** (1911).

Detta verk har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

LJUD I NATTEN

I moralen liksom i konsten betyder
ord intet, gärning allt.

Ernest Renan.

Morgontåget stannade vid en liten ödemarks-station. En högväxt, ståtlig herre i päls med en elegant resväska i handen steg ur, och tåget ångade genast vidare under en gäll hvissling samt lämnade efter sig en lång pelare tjock

rök, som böjdes och fördes åt sidan af vinden.

Den resande stod ett ögonblick och såg sig omkring. Så fick han sikte på en karl i vadmals, jacka och fårskinnsmössa och vände sig till honom med frågan om där fanns något bud från doktor Greander på Storgård.

Karlen lyfte på mössan, kliade sig i hufvudet och svarade långsamt, som om han ogärna velat afslöja en stor hemlighet, att han var Storgårdsdrängen, som blifvit skickad till stationen för att möta en professor från Helsingfors.

Sedan den resande förklarat att han var professor Ehrendt från Helsingfors, försvann mannen i vadmalsjackan plötsligt utan att yttra ett ord, som

X. — Ljud i natten.om jorden uppslukat honom. Men några minuter därefter kom han framåkande med Storgårdssläden och en häst prydd af en hel rad ståtligt klingande bjällror på selen.

Professorn tog plats i släden, drängen svepte den stora skinnfällen väl om honom, kastade sig själf upp på kusksätet och smackade åt den otåliga hästen. I utförsbacken från stationsgården ned till landsvägen spärrade han ut med sitt ena ben för att hindra släden att slingra på den hala isgatan, men en gång väl därnere, gaf han hästen fria tyglar och så bar det af med ilande fart öfver den ny-fallna hvita snön under munter bjällerklang, som hördes vida omkring i den frostigt skarpa morgonluften.

Nejden de färdades genom, var ytterst enformig. Vägen drog fram utmed gles barrskog och öfver öde fält, täckta af det djupa snölagret, ur hvilket här och där långa rader af gärdsgårdsstörar stucko upp och på afstånd togo sig ut såsom långsmala svarta streck, dragna kors och tvärs öfver den släta, hvita ytan. Den sollösa dagen gjorde landskapet bedröfligt färglöst svart och hvitt, och en pinande nordanvind lät det stå kallt och hårdt och fult mot den tunga grå vinterhimlen.

Professorn drog pälsmössan ned till ögonbrynen och slog upp pälskragen öfver öronen till skyddmot nordan. Sedan sökte han inleda ett samtal med sin skj'utskarl genom att fråga, om det var långt till Storgård från stationen.

När han fått svaret, att man brukade räkna en mils väg sommartid, men att vägen om vintern biel litet kortare, emedan man då kunde gina öfver en is, fortsatte han att spörja, huru det stod till hos doktorn.

Med tack för efterfrågan svarade karlen, att allt stod väl till där hemma — men eljes var doktorn sjuk i dag, han hade fått trollskott i ryggen i går och mäktade icke ens komma upp från soffan med egen kraft.

Nu kunde den resande icke finna på flera ämnen för samtalet, som därför stannade af. Äfven drängen gjorde intet försök att återupptaga det, utan nöjde sig med att då och då uppmuntrande smacka åt hästen, som sprang snabbt, jämnt och ihärdigt. Professorn svepte pälsen väl om sig och tänkte på att det var länge sedan han sett sin forne vän doktor Greander.

Lifvet hade skilt dem åt, så som tiden oåterkalleligt, ohjälpligt skilde och söndrade. Och dock hade en gång Carl Fredrik Ehrendt dagligen delat studier och arbete, utbytt tankar och åsikter, svärmat och njutit tillsamman med Gösta Greander.

Redan från tidigaste år hade de känt hyar-andra, då Gösta gått omkring på Henriksberg som ett underligt mellanting af herre och dräng. Han bar icke Ekestammarnas gamla namn, men hans fast präglade anletsdrag buro i stället otvetydigt vittnesbörd om att naturen skänkt honom denna rättighet, som människorna undanhållit honom. Hvar man visste också, att han var herr Henriks son, redan till hälften erkänd såsom sådan genom att herr Henrik lät honom besöka skola och gymnasium i Borgå.

På Henriksberg höll han för det mesta till nere i stallet bland drängarna eller mellan bokskåpen i det gamla, ödsliga biblioteksrummet, dit sällan någon annan satte sin fot. Han åt i köket med folket, och kom det främmande till gården, lopp han till skogs och var spårlöst försvunnen. Men Carl Fredrik Ehrendt hade han älskat med hela sitt trotsiga gosshjärtas djupaste, mest trofasta hängifven-het. Ty Carl Fredrik hade alltid utan

betänkande kastat sig mellan honom och hvarje kränkande hänsyftning på den ömtåliga frågan om Göstas börd.

Och Carl Fredrik å sin sida beundrade Göstas dristighet, osläckliga forskningsbegär och noggranna kännedom af naturens lif. Ingen af de andra kamraterna hade såsom han trängt in i naturens hemligheter : han kände fåglarna på stämman och kunde härma alla deras läten, han sam som en fisk, han dök som en mås, han visste besked om alla växtersnamn och deras mest utmärkande egenskaper. Hans omdömen voro skarpsinniga och hans iakttagelser vittnade om en ovanlig förmåga att uppfatta hvad han såg eller läste, alltid måste han ned till grunden med hvad han ville veta. Hans starka verklig-hetskänsla och nyktra, städse på förhandenvarande gifna förhållanden grundade kritik, hade mången gång återfört den fantasirike, liflige Carl Fredrik från hans himmelsfärder ned till jordlifvets fasta mark igen. De båda kamraterna hade sålunda kommit att i unga år ömsesidigt utöfva stort inflytande på hvarandra.

Under studietiden vid universitetet fortfor vänskapen. »Medicinmannen», som Gösta Greander kallades af kamrater, var högt uppburen inom en trängre kamratkrets. Så väl hans begåfning som hans trotsiga, rättframma sträfhet ingaf respekt, och man visste att om han ställde stora fordringar på andra, skedde det i medvetandet af att han hade sin egen fasta, okufligt starka vilja att tacka för hvad han själf var. All undskyllan, all dagtingan föll till föga för hans genomträngande blick, han hade intet öfverseende med svaghet och vankelmod. Hans skarpa, ständigt iakttagande öga tycktes strax genomskåda allt hvad det riktades emot, och för all den dårskap blicken upptäckte, hade munnen medde energiskt slutna, smala läpparna ett satiriskt gåtfullt löje i beredskap.

Någon populär man blef han aldrig. Hans bitande kvickhet svängde outtröttligt sitt blodiga gissel öfver den mänskliga svaghetens och dumhetens allra ömtåligaste sidor, och i gengäld fruktade och afskydde människorna den stränge tuktomästaren. Egentligen älskade han makten, människorna betraktades af honom ofta blott såsom redskap till att nå det han eftersträfvade och sedan han med sitt öfverlägsna förstånd spunnit om dem liksom ett nät af osynliga trådar, höll han dem fast och tvang dem fram i den riktning han önskade. Men långt framom hvarje personligt hänsyn, himmelshögt öfver hvarje personlig fördel ställde han fosterlandet och vetenskapen, som tidigt blefvo de lysande stjärnor efter hvilka han under gränslösa förhoppningar med ungdomlig djärfhet styrde sin lefnadsfarkost. Och kärleken till dem var hos honom vorden djupare och starkare än hos de flesta af hans kamrater, ty inga familjeband, inga af dessa osynliga länkar, som naturen ibland knyter samman till snaror och försåt för de svaga dödligas högsta och renaste uppsåt, bundo Gösta Greander vid någon annan varelse i hela den vida världen. — En trogen och pålitlig vän hade han också städse varit, om än hans härsklystna natur gärna ville utöfva ett visst för-mynderskap öfver dem han hedrade med benämningen vän. — —

Vid minnet af denna forna oegennyttiga ungdomsvänskap sköt blodet som en varm våg genom professorns hjärta och med glädje tänkte han på det stundande återseendet.

Sedan de båda männen efter studieåren vid universitetet skildes åt, hade de endast sällan träffat samman. Greander hade redan tidigt tagit emot en anställning som läkare i landsorten. Det väckte på sin tid oerhörd förvåning och stort ogillande bland kamraterna, att han icke sökte en lärareverksamhet vid universitetet, men ogillandet och uppmaningarna att ändra lefnadsplaner hade småningom tystnat, medan Gösta Greander stannade kvar på sin undanskymda plats därborta i den aflägsna landsbygden. Ett tidigt ingånget, och som människorna påstodo olyckligt, äktenskap torde äfven haft sin andel i hans lefnadsöde. Nu var han dock sedan flera år änkling och lefde en enstörings lif på Storgård.

Det var likvisst äfven annat än yttre förhållanden, som skilt de forna vännerna åt. Greander tog tidigt del i de nyvaknande finskhetssträfvandena, och allt efter som det fosterländska nydaningsarbe-tet småningom gestaltade sig till en strid mellan de gamla bildningsformerna och de nya och till en häftig, förbittrad kamp mellan partierna om maktenöfver land och folk, hade en klyfta gräfts mellan Ehrendt, som anslutit sig till det gamla svenska kulturpartiet, och Greander, som med sin våldsamma naturs lidelsefulla häftighet arbetade för finskhetens sak.

Så hade de glidit ut med den stora strömmen, som med väldiga, starka vågor drog öfver hela landet och oemotståndligt förde tankar, viljor och uppsåt in i två skilda faror; de forna vännerna gledo hvar åt sitt håll och hade nu på flera år icke personligt träffat hvarandra.

Medan professor Ehrendt färdades framåt, iakttog han huru öde den bygd var, vägen ledde genom, och ofrivilligt trängde sig den frågan på honom huru Greander kunnat begrafva sig i denna ödemark och huru han, af hvilken man en gång väntat så stor och lysande vinning för vetenskapen, förmått nöja sig med en provinsialläkares i materiellt och vetenskapligt afseende anspråkslösa villkor. Det sades, när han ansökte tjänsten, att han gjorde det för lefvebrödets skull och man visste att han ägnade största delen af sin tid åt naturvetenskaperna och under årens lopp förvärfvat sig ett namn som zoolog äfven utom landets gränser. Dessutom höll han, outtröttligt och lidelsefullt hängifven finskhetens sak, flitigt på med öfversättning och bearbetning af vetenskapliga verk till finska språket.Men till professorns lifliga, rörliga sinne förde ödemarkens hvita vinterstillhet en känsla af beklämning, nära nog af fasa. Hans mångskiftande, fantasirika eröfrarnatur behöfde det växlande, rörliga lifvet for att finna sig tillfreds, behöfde den glänsande yttre världen, där användning fanns för alla de krafter, alla de rika möjligheter den ägde att utveckla. Han kände sig aldrig bättre till mods än när ett makt-påliggande, brådskande arbete tog honom i anspråk, då spändes alla hans krafter och genomströmmad af arbetets befruktande glädje, tycktes han hinna till för allt.

Ett uttryck för hans sinnes spänstighet och rörlighet var ock hans förkärlek för resor att hastigt förflyttas från ställe till ställe skänkte honom odeladt nöje. Slädens snabba, glidande fart öfver den hvit-glänsande snön blef därför äfven denna morgon en motvikt till omgifningens orörliga stillhet och skingrade något intrycket af ödemarksensligheten. Men så var Storgårdshästen ock en förträfflig springare, snabb och jämn i loppet utan att ens för ett ögonblick minska farten. När vägen ledde öfver isen af en lång insjö, där nordan strök fram bitande kall, tycktes färden nästan gå i kapp med vinden.

Plötsligt svängde släden om en udde. Med ett ryck i tömmarna och ett uppmuntrande rop till hästen körde drängen uppför strandbranten, och pro-fessorn kunde förstå, att det stora grå huset, som låg där helt ensamt, omgifvet af sina rödmålade uthuslängor på den öde, hvita slätten, var Storgård.

Vid trappan togs han emot af en storväxt medelålders kvinna, som förmodligen var Greanders hushållerska.

Doktorn kunde icke röra sig idag för den styfva ryggens skull — det var nu en riktig förargelse att han fått ondt i ryggen just den dagen hit kom så rart främmande, sade hon med en djup nigning och en granskande blick ur de nyfikna, runda ögonen med de hvita ögonhåren, i det hon skyndade att taga professorns resväska och bära in den.

Hon förde honom genom ett par stora, ödsliga rum, i hvilka sågos nästan inga andra möbler än breda skåp och långa hyllor, fyllda med uppstoppade fåglar, burkar med i sprit förvarade djur och lådor med insekter trädda på nål.

När hon öppnade dörren till doktorns arbetsrum, strömmade därifrån den inträdande till möte en intensiv tobakslukt. Midt i ett rökmoln, som tätnade kring den med svart tageltyg klädda långa soffan, syntes Greanders kraftiga hufvud med de skarpskurna välkända dragen och det rätt uppstående borstlika tjocka håret, som sedan ungdomsvännerna sist träffades blifvit alldeles grått.Den starka tobakslukten och röken återförde Ehrendt ögonblickligen till studentåren, då »medicinmannen» suttit i sin lilla vindskammare omsvept af den rök, som ständigt strömmade ur hans med stor skicklighet och omtanke skötta pipa.

»Så lyckades jag då verkligen fånga den sällsynta fågeln,» — ljöd Greanders välkända djupa basstämma ur rökmolnet. — »Välkommen . . . hjärtligt välkommen» 1 . . .

Men den glada hälsningen afbröts af ett undertryckt utrop af smärta och en häftig förvridning af de kraftiga anletsdragen, när doktorn gjorde ett fåfängt försök att resa sig ur soffan.

Nej, det gick rakt inte att stå på benen i dag . . . tusan till rygg ... så skulle också sattyget flyga på en just den dagen . . . nej, här blef ingen annan råd än att beskedligt sitta stilla och låta gnida ryggen och tålmodigt vänta tills det onda väl gick om efter ett par dagar som vanligt.

Professorn tackade med ett kraftigt handslag för mottagandet och den vänliga inbjudningen att hälsa på. Det hade passat honom utmärkt att så här sticka sig in i förbifarten, ehuru besöket nog aldrig blifvit af utan Greanders

energiska ingripande. Han kände icke trakten och hade ingen aning om att Storgård genom den nya järnvägen ryckt in i den civiliserade världen. Men alla förhållanden och allaafstånd förändrades ju liksom genom ett trollslag, där järnvägar drogo fram; eljest hade han alltid föreställt sig Storgård någonstädes vid världens yttersta ände. Och roligt var det att en gång återse en gammal kamrat och vän.

»Hvad skall då jag säga om nöjet af ett sådant besök, jag i min ensamhet», — inföll Greander, i det han utstötte ett väldigt rökmoln. — »När jag alldeles af en händelse fick höra, att du blifvit kallad till en konsultation hos konsul Wallmén i —stad, tänkte jag strax: se så passa på nu och grip honom i flykten, men snabbt måste det ske, innan han flaxar en ur händerna, en så rar fågel sitter icke länge på samma gren. Därför skickade jag ett extra bud in till staden med brefvet, som du sannolikt fick i går, eftersom du är här i dag .. . Hur står det eljest till med Wallmén ... dödskandidat förmodar jag eller hvad f . . Men jag kan inte säga huru jag fröjdar mig åt att se dig här, det händer minsann inte alla dagar att jag får träffa en gammal kamrat, ehuru vi ju, som du sade, kommit midt in i civilisationen nu sedan den nya järnvägen blifvit färdig .. . den satans ryggen! .-. . Ja, välkommen, Carl Fredrik, välkommen till Storgård!»

»Carl — Fredrik — Ehrcndt,» — upprepade han långsamt och med eftertrycklig betoning af hvarje ord, — »det namnet har god klang i veten-skapens värld och för öfrigt i historien om odling och framåtskridande på alla områden inom vårt samliällslif... Ja, ja, du må tro man följer med sin tid, fastän man sitter här i en afsides vrå af världen. ... Men jag har länge förgäfves väntat på fortsättningen af ditt stora arbete, den med så högt spända förhoppningar motsedda andra delen gäckar fortfarande vår längtan.»

Den tillfrågade vände sig hastigt bort. Hvarje hänsyftning på detta ämne verkade som en stöt mot en sårbar, hudlös punkt, hvilken ömmade för minsta vidrörande.

»Tiden splittras otroligt för den som har många järn i elden ... det är svårt att här hemma finna den ro det vetenskapliga frambringandet kräfver,» svarade han nervöst retligt. »Och lifvet i Helsingfors är dyrt,» undslapp det honom ofrivilligt.

»Jag trodde du var... din hustru var rik,» utbrast doktorn öfverraskad.

»Rik,» upprepade Ehrendt med samma nervösa ton, »hvem vet när en affärsman är rik eller fattig? Efter min svärfar kommerserådet Forsinghs död kunde vi endast genom de största ansträngningar undgå att upplåta boet till konkurs. Det skedde naturligtvis icke utan uppoffringar. Nå, affären kan ju förstås blomstra upp på nytt igen, allt beror af huru den nu skötes ... Men under tiden ... ochsedan man förut lefvat öfver sina tillgångar... Jag har ju också efter min mors död öfvertagit Lindby ... löst ut min syster Fredrikas andel, och de pengarna ge ingen ränta... Ser du, ett ställe som Lindby måste skötas såsom farfar och efter honom mor gjorde, ägaren måste själf sitta där, knoga, spara och med svett och möda pressa fram ur jorden allt hvad den möjligtvis mäktar gifva. Endast sålunda kan man skörda sitt hårda arbetes lön, ehuru lönen, gunås, aldrig där varit stor. Men jag bor ju på Lindby endast om somrarna ... och likvisst ville jag till intet pris göra mig af med det, släktens gamla hem under århundraden ... Ibland händer det att min hustru, som har en praktisk aftärsblick, tar upp frågan om försäljning, men jag hör icke på det örat... Nå, förhållandet upprepar sig ju för öfrigt på alla områden hos oss, torftighet och fattigdom gripa hämmande in öfverallt... man har icke råd att uteslutande ägna sig åt en enda stor uppgift... för att nu icke ens tala om huru sällan de glada behof-ven kunna tillfredsställas... Vi splittra vår gärning eller låta den bli half och förkrympt.»

Greander var en skarp iakttagare, som genast lagt märke till det nervöst ansträngda draget i Ehrendts ansikte och betraktade, medan vännen talade, uppmärksamt den fordom vackra gestalten.

Han var fortfarande manligt vacker. De stora,mörka ögonen hade bevarat sin ungdoms eldiga glans, den ovanligt höga, hvita pannan var alldeles slät, endast mellan ögonbrynen skuro två djupa fåror ned mot den raka, fina näsan, det fordom mörka håret, som visserligen grånat starkt vid tinningarna, var fortfarande tätt och lockigt, endast munnen med de rörligt uttrycksfulla läpparna hade utbytt sitt fordom sorglöst glada leende mot ett nervöst an-strängdt uttryck. Äfven den högresta, ståtliga gestalten ägde ännu kvar det ovanliga behag i hållning och

rörelser, som i ungdomen gjort Carl Fredrik Ehrendt så sällsynt intagande och utöfvat så stor tjusning, särskildt på kvinnorna. •

»Så väl jag känner igen dig,» anmärkte Grean-der, när professorn tystnade. »Samma storvulna begär, som redan från barndomen gjorde sig gällande hos dig, att vilja gifva och taga med fulla händer. När lifvet bjöd dig att såsom andra gå under oket, kände du häftigare och bittrare än någon af oss andra försakelsens hårdhet och sveda. Åtrån efter det som var vackert, präktigt och förfinadt låg dig i blodet, helt visst ett arf efter din mors förfäder, som i många släktled fört krigarens skiftande, lysande lif. Vet du, jag finner dig äfven nu till ditt yttre märkvärdigt lik din morfars porträtt i salongen på Lindby, den siste af den gamla krigarsläkten,den tappre kaptenen, som stupade i striden för fäderneslandet 1808.»

»Du har måhända rätt,» tog professorn upp. »När min mor som ung kom hit öfver från det gladare och ljusare lifvet i Sverige, hade hon, som folket sade, 'en rund hand' och torde utstått mången hård dust med min farfar, den gamle stränge sek-teren, innan hon lärde sig den hushållning han infört. Och hennes syster, gamla moster Lova, kunde till sin död icke finna sig tillrätta i de trånga, osköna förhållandena här.»

»Din mor,» inföll doktorn lifligt, »står tydligt för mitt minne, sådan hon gick i hemmet på Lindby med händerna fulla af mycket arbete och sinnet fylldt af många bekymmer och omsorger. Fru Ulrika var den ståtligaste kvinna jag kände, tyckte jag alltid som barn och vid tanken på henne tycker jag det nog ännu.»

»Ja,» svarade Ehrendt men tilläde tankfullt, »lifvet på Lindby var dock tungt och dystert, det var en enda räcka grå arbetsdagar. Min lifliga, fantasirika barnsjäl sträfvade alltid utom detta enahanda. Så jag längtade efter att något skulle hända, jag var till och med glad, när söndagen kom, bara därför att den var olik alla andra dagar i veckan. Då träffade man vid kyrkfärden vänner och grannar på kyrkbacken och på söndagseftermiddagarna samladesfolket vanligtvis till dans i någon af den närliggande byns gårdar. I fall jag bara kunde, smög jag mig dit ned för att se på, ehuru det var strängt förbjudet, ty där gick vildt till, när brännvinet dränkte förståndet i sin syndaflod. Ibland hände det också, att ungdomen drog ut med buller och bång till vilda härjningståg, som slutade med stenkastning mot herrgårdsbyggningen, i synnerhet den tiden på året, när aftnarna mörknade tidigt och Lindbyträd-gården stod full af frukt. Jag kan aldrig glömma den känsla af hisnande förfaran, som grep mig, när stenarna begynte smattra mot väggarna och mor gick ut på trappan, ståtlig och bestämd och med hög och myndig stämma befallde fridstörarna draga sina färde. Den befallningen blef vanligtvis också åtlydd och aldrig vågade ens den vildaste sälle kröka ett hår på mors hufvud ... hon hade respekt med sig ...»

»Men det fanns så litet glädje i det gamla hemmet,» fortfor han och började gå af och an öfver golfvet. »Jag minns med fasa de oändligt långa, mörka, bistra vinterkvällarna, när kölden smällde liksom kanonskott i husknutarna och vargarnas ohyggliga tjut trängde från isen ända upp till gården ..., det var dystert, det var hemskt... ett lifligt fantasirikt barn kunde då få en skräck, som skulle sitta i det för hela lifvet... jag menar afskyn för det som

var mörkt, tungt och fult... och en lidelsefullt stark åtrå efter lifvets ljusa fröjd och glädje ... Jag minns i allt detta vintermörker endast ett stort klart ljus liksom en tindrande stjärna... det var julen.»

»Ja, julen, julen på Lindby, den kan också jag aldrig glömma,» inföll doktorn med ett egendomligt vekt tonfall i sin djupa, sträfva stämma. »Då fick ju jag också vara med. Jag minns så tydligt som hade det skett i går, huru gamle sekteren tog fram sin flöjt och blåste sina gammaldags dansmelodier och huru fru Ulrika slog upp klavéret och spelade marscher och polskor. Då blef där dans och jubel och löje, julglädjen stod högt i tak och dansen trängde ända ut i kök och drängstuga, där den vände upp och ned på all vanlig ordning liksom julmaten och julölet kommo den vanliga stränga hushållsordningen på skam.»

»Men sedan följde åter den grå hvardagen, som jag afskydde,» återtog professorn. »Ju äldre jag blef, desto hetare brände min åtrå efter glädje och skönhet, desto tyngre kände jag fattigdomens tryck. Vid tanken på hvad jag själf fått i ungdomen försaka söker jag nu göra lifvet lättare för mina barn, jag vill att de skola njuta ungdomens glädje i sorglöst öfverflöd.»

>Htn-m,» brummade doktorn ogillande. »Jag tror det är bättre ungdomen lär sig försaka ochtaga sig fram på egen hand. Det predikar jag för min gosse och handlar därefter naturligtvis. Du och jag fingo också reda oss med litet, och karlar har det blifvit af oss ... riktigt duktiga karlar ändå,» bekräftade Greander högljudt, i det han åter stötte ut ett väldigt rökmoln.

»Men man kan aldrig beräkna hvilka offer sådana försakelser kräfva,» försvarade professorn ifrigt sin åsikt. »Oändligt rika utvecklingsmöjligheter gå måhända förlorade...»

»Ja, ja,» afbröt Greander, »jag kan förstå, att du med din mångsidiga begåfning velat så din krafts vildsäd för alla vindar och att du kände det som ett tungt ofter, när du tidigt måste välja ett kall, som gaf dig bröd. Men det var troligtvis det bästa för dig ... det är alltid bäst som sker ... Och vet du, när jag ser dig vandra här rastlöst fram och åter liksom i forna dagar, erinrar jag mig lifligt den märkvärdiga morgonen du blef relegerad från universitetet efter det du afgifvit din ungdoms kraftprof. Du bodde den tiden i vindsrummet i någon af gårdarna invid Gamla kyrkan i Helsingfors och jag kom upprusande till dig tidigt på morgonen ... säg, minns du?»

»Om jag minns!» Öfver Ehrendts ansikte flög ett ljust leende, en reflex af soliga ungdomshåg-komster och, i det han stannade framför Greander,utbrast han: »I detta nu ser jag det tydligt för mig: det stora låga vindsrummet... kläderna och böckerna kringkastade som af en hvirfvelvind ... den till hälften packade kappsäcken på golfvet. .. och jag själf fantiserande vid fönstret.

Jag älskade att skåda ut öfver den gamla kyrkogården, emedan träden där påminte om mitt hem på landet. Mången vintermorgon stod jag sålunda och betraktade den bleka himlen, där de långa, mjölkfärgade molnstrimmorna drogo sig fram liksom ränder på snedden öfver ett kläde. Det dröjde alltid, innan vinterns sena sol hann upp öfver byggnings-taken bakom träden. Först färgades rymden ofvan takens svarta linje af en svag rodnad, som småningom antog guldets glans, medan den mörka röken ur skorstenarna icke förmådde hålla stånd mot ljuset utan lätt och florfin hvirflade bort i den ljusa luften. I fall träden och buskarna på kyrkogården stodo täckta af rimfrost, sköto från kvistar och stammar otaliga gnistor fram liksom blixtrande strålar från slipade kristaller, i samma ögonblick eldkulan rann upp bakom ett af de låga trähusen. Allt det hvita, tomma, döda, fick plötsligt färg och lif, så snart solen kom: markens snö lånade dess guldglans och fotspåren i den lösa snön och skuggorna under träden blefvo långa, blå fantastiska figurer.»

»Poet,» anmärkte doktorn, »jag ser du fortfa-rande har din gamla vana kvar att försköna allt hvad du rör vid.»

»Jag hade den där minnesvärda morgonen j‘ust återkommit från universitetets rektor,» fortfor professorn helt upplifvad af ungdomsminnena, »han hade låtit kalla oss relegerade hem till sig redan klockan åtta på morgonen. Han var egentligen en human man, tror jag, men vi voro nog den gången föga mottagliga för öfvertygande bevis eller faderliga förmaningar.

Vid hemkomsten hade jag sånär skrämt slag på min gamla hederliga uppasserska, när hon bar in morgonkaffet och fick se förstörelsen i rummet och jag slungade till henne befallningen att beställa skjutshäst till klockan tre. Ty våra farliga personer måste ju tjugufyra timmar efter domens afkun-nande befinna sig utom stadens hank och stör, och det fanns således ingen tid för oss att förlora.»

»Jag minns att madamen satt nere i sin farstukammare och grät och beskärmade sig öfver din afresa, när jag kom,» inföll doktorn.

»Ja, jag stod högt i gunst hos den trogna själen,» svarade professorn småleende. »Hvad helst hon än tänkte om orsaken till min plötsliga afresa, icke var det något för mig nedsättande. Hon hyste i allmänhet obegränsadt förtroende till ’sina gossar’ och skulle tagit på sin ed att ingen af oss någonsini fyllan och villan tappade vett och besinning och lät förleda oss till sådant som vi sedan måste skämmas för eller ångra. Och om vi ställde till fyr och spektakel, hette det bara att ’ungdomen måste rasa ut ibland'.»

De båda männen logo vid minnet af den gamla, trogna studentuppasserskan.

»Jag hade varit borta på landet, medan hela detta drama utspelades,» upptog doktorn. »När jag samma morgon

kom inåkande till staden, mötte jag händelsevis på gatan en kamrat, som underrättade mig om att du blifvit relegerad. Naturligtvis rusade jag genast upp till dig ...»

»Du kom som en hvirfvelvind,» fortsatte professorn upprymd. »Och som vanligt lade du icke fingrarna emellan, när du höll domedag med rektor och konsistorium där uppe i min långa, svarta soffa, medan röken hvirflade ur din pipa som ur en skorsten.»

»Men så utmärkte sig universitetets fäder den tiden heller icke genom alltför stort mod och själf-ständighet i åsikter,» anmärkte doktorn ironiskt. »Rädslan för möjliga obehagliga följder för universitetet dikterade förmodligen straffet, som i all sin stränghet tillämpades på er.»

»Troligtvis,» svarade professorn, i det han log såsom en man vid mogna år ler åt en ungdoms-dårskap, hvilken han i alla fall gärna och med stolt-het erinrar sig. »Vi hade ju fått i våra hufvuden att ett specimen för en profession blifvit underkändt, därför att två fakultetsmed lemmar voro författarens personliga fiender, och deras beslut således varit dikteradt af orättvisa och illvilja. Huruvida vår uppfattning öfverensstämde med rätta förhållandet, lämnar jag nu därhän. Men det vet jag, att förbittringen sjöd och jäste i våra unga sinnen, vår kränkta rättskänsla ropade himmelshögt på godtgörelse, vi protesterade, vi sammanträdde till möten . .. vid ett af dessa möten höll jag talet, som blef min bane, ty när vi efter mötet den kvällen skildes åt, kunde de yngsta och otåligaste andarna icke längre styra sin våldsamma handlingslust utan gaf den undertryckta yttrandefriheten luft i en storartad kattserenad för den mest hatade af professorerna. Det ansågs sedan som en mycket försvårande omständighet för oss äldre akademiska medborgare, att vi i stället för att tjäna de unga till föredöme, lockat dem ut på fördärfvets slippriga väg... i synnerhet hade mitt tal varit klandervärdt, hette det vid domens afkunnande.

Domen var ju orimligt sträng i förhållande till förseelsen,» tilläde professorn, som fortfor att gå fram och åter öfver golfvet. »Men man torde skrämt upp de försiktiga fäderna med påminnelser om en högre makt, som kunde gripa in. Den fara mansålunda vädrade, måste till hvarje pris afvärjas, isynnerhet som en af de anklagade redan tillförene varit misstänkt, sades det. Man ordade om klokhet, om högre synpunkter och annat sådant, som på ett för-vånansvärdt sätt vänder synen på folk, och sedan gick det icke af med mindre än vår förvisning.»

»Det var de stränga förordningarnas tid,» anmärkte Greander. »Minns du stadgandet om att den studerande ungdomen icke finge visa sig offentligt utan att vara iförd uniform?»

Professorn skrattade, rätade militäriskt stram på sin resliga gestalt, grep pojkaktigt uppsluppen brandstaken och skyllrade med den.

Doktorn var genast med inne i stämningen. Han hvisslade de första takterna af en marsch med trumhvirfvelsackompanjemang mot bordsskifvan och läste högtidligt upp den paragraf, som stadgade att sex universitetspedeller i uniform, vederbörligen försedda med stafvar, skulle jämte de om natten på gatorna i Helsingfors kringströfvande patrullerna, utgörande tio man infanterisoldater samt ridande kosacker, upprätthålla ordning och skick bland den studerande ungdomen och vaka öfver dess sedlighet.

»Du har ditt beundransvärda minne kvar ser jag, Gösta,» anmärkte professorn. »Nå ja, sådana voro åsikterna den tiden... och man fogade sigtyst i förhållandena,» tilläde han ironiskt, i det han ställde brandstaken ifrån sig.

»Den där minnesvärda morgonen,» upptog Gre-ander ånyo, »var också Per Lampenius med. Det var han, som kom fram med förslaget om en akademisk kondition för dig under förvisningsåret. Han hade ju själf genom konditioner i åtskilliga profes-sorsfamiljer blifvit djupt invigd i de akademiska interiörerna och älskade ingenting högre än att låta sina vanvördiga kvickheter gå ut öfver de akademiska fädernas respektabla hjässor. Hur många muntra stunder skänkte oss icke hans dråpliga historier. Hvilken skada för landet och vetenskapen att han skulle dö så ung, han hade nog blifvit en märklig man.»

»Men du omsatte det framkastade förslaget i handling,» inföll professorn. »För dig har steget aldrig varit långt mellan ord och gärning. Medan kamraterna hela morgonen sprungo ut och in hos mig och våra ungdomligt häftiga känslor tornade upp sin lidelses böljor i hån och förakt, i speglosor och bitande satir mot rådande förhållanden, ordnade du på ditt tystlåtna, energiska vis alltsammans. Du hade genom någon af professorerna fått

höra att kommerserådet Forsingh sökte en hemlärare för sina fyra söner och gick och anmälde mig till den förmånliga platsen... Du var alltid en trofast vän, Gösta.»De sista orden ökade den varma, förtroliga stämning ungdomsminnena framkallat, och doktorn inföll lifligt:

»Minns du affärden, Carl Fredrik, den var ståtlig.»

»Ja,» svarade professorn upprymd, »när jag klockan tre kom ned till porten, följd af madamen med förklädssnibben öfver de rödgråtna ögonen, skållade hurrarop ur slädarna, där ni kamrater sutto och väntade på att följa oss ur samhället utstötta det första stycket af vår botgörarfärd.»

»Och så bar det al längs Andrcgatan öfver Skillnaden bort mot Esbotull,» fortsatte Greander. »Där vi färdades förbi, stucko öfverallt nyfikna ansikten fram i fönstren. En och annan af oss, som kände igen någon bekant bakom rutan, svingade i förbifarten mössan till hälsning och lät hälsningen åtföljas af en smäktande blick, ifall ansiktet, som skymtade fram mellan den hvita gardinen och krukväxternas grönska, var ett vackert rodnande flickansikte. Hela staden hade ju tagit parti för eller emot de anklagade magistrarna, er affärd väckte ofantligt uppseende.»

»Den färden blef i alla händelser afgörande för min framtid» anmärkte professorn tankfullt. »Jag erinrar mig ännu huru jag, när vi hunnit förbi trädgårdarnas plank och den långa Esbokasernen och på afstånd skönjde Kajsaniemis rimfrostkläddaträd och Tölö gamla värdshus, vände mig om för att kasta en sista afskedsblick mot staden. Den gömde ju så många härliga minnen af kamratligt samlif, af ungdomliga drömmar, af himmelshöga, djärfva framtidsplaner, och när jag då såg Nikolaj-kyrkans blå, stjärnströdda kupoler försvinna i den hastigt inträdande vinterskymningen, kände jag häftigt såsom man känner i ungdomen hela skilsmässans bitterhet.»

»Ypperst af allt blef dock det stora afskedet, när hästombytet skedde i gästgifvargården och följesvennerna skulle vända åter till staden,» fortfor doktorn, helt inne i de gamla minnena. »Säg, minns du hur yrande gladt vårt skämt och glam steg högt i tak i gästgifvarens stora sal? Minns du hur utmanande och spotsk i later och skick den unga uppasserskan var, som flinkt och hurtigt bar brickorna ut och in? Men blef någon närgången och ville se in under hufvudklädet, som hon dragit långt ned öfver ögonen eller räckte någon ut handen för att fånga den okända sköna, kom hon undan i blinken. Och när hon riktigt retat och utmanat oss alla, flög hon upp i knäet på dig Carl Fredrik och gaf dig en ljudlig smällkyss.»

»Och då uppdagades mysteriet,» skrattade professorn, »och Axel Burgman, den spefågeln, måste genom pilsnabb flykt ut genom dörren rädda bådesig och gästgifvardotterns lånade kläder ... Hvad har det blifvit af Burgman måntro? Jag har länge sedan förlorat honom ur sikte.»

»Det gick sorgligt för honom,» svarade Grean-der. »Han var alltför glad och medgörlig för att stå emot världens frestelser. Men också han är numera död.»

»Sedan var det poeten, som den kvällen improviserade för oss sina muntraste visor,» upptog professorn åter de glada ungdomsminnenas rad. »När han satt där på bordet med bålen vid sina fötter och ett glas i handen, tog det ingen ände på all vår hyllning och allt vårt jubel. Smälta icke poeters hjärtan som vax för beundrans klara solsken!... Nå, han behöfde heller icke famlande söka vårt bifall, han gick kungsvägen rakt till hjärtat, när han sjöng om våra egna unga sorger och fröjder. Och så han förstod sätta de nystämda fosterländska strängarna i rörelse. Det var den stora trons, den stora hänförelsens, de stora ungdomsdrömmarnas tid. Det vida, okända landet sväfvade för oss som en underbar hägring, skönt såsom skalderna drömde därom i sin sång . . .

Men hvad det är länge sedan . . . hvad det är långt borta!» tog professorn med en hastig öfver-gång plötsligt afstånd från dessa bilder af ett ungdomligt studentlif på adertonhundrafemtiotalet.»Jag erinrar mig,» fortfor Greander ovillig att lösslita sig ur den stämning de kära ungdomshåg-komsterna väckt, »jag erinrar mig, som hade jag lyssnat därtill i går, Lampenius’ stora afskedstal till er, bortresande kamrater. Det var det bästa tal jag i mitt lif varit med om.»

Doktorn tog pipan ur munnen och lade den bredvid sig på bordet, i det han ur sitt osvikliga minne begynte referera talet.

»Talaren började med att det varit ordryttarne och de falska principernas tolkar, som fällt den stränga domen öfver er,» sade Greander med en hvass blick ur sina genomträngande kloka ögon. »Och han gaf en alldeles mästerlig karakteristik af den äkta plikttroheten, hvilken för människosjälen är detsamma som ryggraden för kroppen, är stödet som bär honom uppe, emedan det skänker honom stadga, och den oäkta pliktkänslan, som är en produkt af okunnighet och egenkärlek, en bastard af omdömets oförmåga och ytlig fåfänga. Henne sade han sig stundom se storståtligt ridande omkring på bokstafsryggen, stundom flämtande irra fram i principernas tempelgårdar, där hon i allmänhet trodde sig vara hemma, ehuru hon ännu aldrig funnit den rätta in- eller utgången.

Och som hennes bekännare betecknade han dem, som framför allt älskade vanans ljufva bekvämlighet och läto sin själ småningom invaggas i njutnings-lystnadens och liknöj dhetens lugna hvila. I fall de stördes, plägade de visa både förtrytelse och ängslan, deras vrede gaf sig luft i utfall mot underlydande, medan ängslig undfallenhet präglade deras uppträdande mot öfverordnade. Ett personligt ingripande ansågo de framför allt farligt och oklokt och trodde sig bäst uppfylla sin plikt genom att undvika hvarj'e meningsutbyte.»

Efter ett ögonblicks uppehåll fortfor Greander lifligt:

»Och han lade er allvarligt på hjärtat, att det var ungdomen, som skulle varsko mot det förtryck och den orättvisa, som gömde sig bakom lagbok-stäfver och snörräta paragrafer. Det var ungdomen, som skulle låta sin värme och glöd likt en flammande vårdkas slå högt mot skyn och lysa upp pliktens väg. Ty den ungdom, som försiktigt drog sig undan till sin lilla vrå, när kampen stod om frihet och rättvisa, civilisation och andens makt öfver den råa styrkan, den som då belåten satte sig ned vid sin lilla insjös strand för att lyssna till vågskalp och fågelkvitter, han betecknades som omanlig, osedlig, han blef en förrädare mot människoandens högsta rätt, högsta plikt. Men synd mot anden vardt ju aldrig förlåten.

Han trodde osvikligt på ungdomen, ja, det gjorde vi alla den gången», slöt doktorn med en suck.Hans ord från en tid, då den ungdomliga känslan varit stor, hel, odelad och brinnande, hade åter försatt professorn i stämning och han utbrast med en varm skiftning i rösten:

»Och när sedan skålen druckits för fosterlandet och glasen under omätligt jubel blifvit splittrade mot golfvet, stod jag ensam kvar på trappan och såg de sömndruckne skjutskarlarne köra fram med slädarna och er alla åka bort i den tidiga morgon-väkten, medan bjällerklangen småningom försvann i skogens dunkel. Och jag minns att martyrkronan, som jag hittills burit med stolthet, i det ögonblicket kändes ganska tung. Känslan af martyrskap gör en ung nacke styf och ett ungt sinne spänstigt, men i kampen mot ensamhet och fattigdom står föga ära att vinna... Och — tilläde han ironiskt och strök med handen öfver sitt hufvud — håret grånar men ändå sitter innerst inne den gamla hjältehågen kvar, skada bara att eröfringarna så^föga svara mot förhoppningarna.»

En blixt sköt fram under Greanders buskiga ögonbryn och han högg af yttrandet med ett hastigt infall:

»För vår generation gällde det ju i själfva verket att eröfra ett land, för oss, som lyssnade till Runebergs och Sncllmans väckelserop, blef hemmet, sådant de gamla byggde det, för trångt. Du taladej'u nyss själf om det gamla hemmet och dess inskränkta synkrets. Vi vidgade den, vi sågo ut öfver ett stort hem... ett helt land ... frågan blir då sedan, huru vi besitta det.»

Ehrendt svarade intet och under några minuter hördes endast ljudet af hans steg fram och åter öfver golfvet.

De båda männen kände att bakom den plötsligt inträdande tystnaden funnos för dem endast få beröringspunkter. Vid Greanders sista yttrande hade ungdomsminnenas luftiga bilder med de strålande färgerna, som förtonades i guldglansen af det förflutna, plötsligt blifvit bortblåsta af den närvarande tidens häftiga, skarpa vind. De visste, att den vinden lik en förhärjande orkan strök fram öfver allt det eldfarliga stoffet i dagens brännande frågor och kunde låta en utkastad gnista flamma upp till en förtärande eld, ty i den häftigt pågående språkstriden med partiernas lidelsefulla kamp om makten stodo de forna vännerna i motsatta läger. Såsom partimedlemmar gällde det att utfinna hvarandras svagaste punkter och rikta angreppet mot dem. Känslan af att det närvarande var allas kamp mot alla och allas misstroende mot alla trängde sig frostig och isande kall in i de gemensamma

ungdomsminnenas medryckande förtrolighet.

Det blef därför ett välkommet budskap, närhushållerskan öppnade dörren och sade till att middagen var serverad.

Vid bordet rörde sig samtalet snart om jordbruket, som lifligt tycktes intressera Greander. Att bruka sin jord blef i alla händelser en fast och solid utgångspunkt för en mans verksamhet. Många förhoppningar, önskningar och sträfvanden kunde svika och visa sig vara endast illusioner, men jorden lärde bättre än något annat arbetets sanna värde, ehuru den äfven tydligare än allt annat ådagalade alltings värdelöshet och förgänglighet: af jord äst du kommen och till jord skall du åter varda, skämtade doktorn på sitt tunga vis.

Efter maten föreslog han en stunds välbehöflig hvila. Ehrendt, som varit tidigt i rörelse på morgonen och åter skulle resa hela natten, borde taga sig en lur, de fingo i alla fall tid till fortsatt samspråk på eftermiddagen och hela kvällen, ty tåget passerade stationen först mellan elfva och tolf.

När professorn efter ett par timmars hvila åter trädde in i doktorns rum, erfor han ett häftigt obehag af den kvafva, starkt tobaksmättade luften därinne. Också var det som om han först nu varsnat otrefnaden i det stora, ödsliga, illa upplysta rummet, därifrån all prydlighet och all ordning tycktes bannlysta. Och Greanders groft byggda gestalt med det massiva hufvudet, som stack fram ur röken och 3. — Ljud i natten.kymningen därborta vid soffan, föreföll honom like sen cyklop, som i mörkret hamrade och smidde vapen till oupphörlig kamp och strid. Han tyckte sig skåda den lidelsefulle partimannen, som offrat sin vetenskap för finskhetens sak och som genom det ständigt växande inflytande han förvärfvat, höll på att blifva en af sitt partis hufvudmän. Säkert kunde Greander äfven nu lika hänsynslöst som fordom bana sig väg till ett eftersträfvadt mål. Men minnet af denna evinnerliga strid lät det osköna i de närvarande förhållandena än mera springa fram såsom en bjärt kontrast till de nyss i minnet framkallade ungdomsårens höga, stora drömmar och rena, oegennyttiga uppsåt.

Samtalet mellan de båda männen drog sig trögt fram i form af likgiltigt utkastade frågor eller anmärkningar, som ingendera egentligen tycktes det minsta intresserad af. Något förtroligt tankeutbyte ville icke mera komma igång, och Ehrendt kväfde en och annan gäspning bakom sin hand, medan Greander utsände väldiga rökskyar och fyllde de långa pauserna i samtalet genom halft vänliga, halft otåligt framstötta brummande, oartikulerade ljud.

När Greander emellertid händelsevis förde talet på några nyodlingsförsök, som han gjort för ett par år sedan och som slagit ovanligt väl ut, anmärkte Ehrendt intresserad, att något liknande borde före-tagas på Lindby. Men strax därefter invände han ironiskt och med en suck, att han finge vara nöjd, ifall han bara kunde behålla Lindby sådant det var, det hade redan kostat alltför mycket, ehuru han alltjämt frestades af sin ungdomsdröm om ett stort, präktigt Lindby, som i all framtid finge blifva släktens stora, rika hem.

»Hör du,» tog Greander på sitt tvärhuggna vis plötsligt upp, »hvad skulle du säga om ett hedrande och inkomstbringande uppdrag, som också kunde göra det möjligt för dig att sorglöst behålla Lindby.»

»Hvad menar du?» vände sig den andre öfver-raskad till honom.

»Nå, till exempel... låtom oss antaga att du i vår af landtdagen väljes till bankfullmäktig.»

»Min ställning i språkstriden och mina åsikter i partifrågor göra det omöjligt för det parti du tillhör att med den saken hafva något att skaffa,» ville professorn hastigt klippa af allt vidare ordande härom, i det han sprang upp och begynte gå fram och åter.

Men ur rökmolnet ljöd åter den djupa stämman:

»Hm ... hm .., låtom oss icke missförstå hvarandra. Du har mer än en gång offentligt uttalat att det ömsesidiga misstroendets politik hos oss är ett kräftsår för vår utveckling som nation. Du hör tillden fåtaliga grupp af er, som icke ställt sig alldeles främmande för odlingsarbetet på finska, du har gifvit din skärf till månget gagneligt företag, oberoende af om språket varit finskt eller svenskt. Det har du gjort för odlingens skull, för fosterlandets väl. Du har beklagat öfverdrifterna i den rasande språkstriden men gladt dig åt de verkliga framstegen. Du vet, att hvad som främst behöfs, är betydande politiska och sociala reformer och du är villig att taga ihop med dem.»

»Men jag förstår icke hvart du vill komma med detta,» anmärkte Ehrendt.

»Det torde dock icke vara så svårfattligt,» svarade Greander. »Du vet, att jag är vald till landt-dagsman. Det är möjligt... ja, jag anser det ganska troligt att du vid bankfullmäktigvalet kunde få det finska partiets röster och då vore valets utgång gifven i vårt stånd.» .

»Och hvad begära ni af mig?» frågade Ehrendt med en misstänksam blick mot soffan.

»Hm... ingenting... ingenting positivt åtminstone. Men naturligtvis kommer själflallet ett och annat att gestalta sig annorlunda än hittills ... Naturligtvis måste ju vissa tidningsartiklar, vissa angrepp uteblifva. Man känner mycket väl hvems den dräpande, uddiga pennan är, som kvickt och hänsynslöst vänder ut och in på planer och förslag ochmer än en gång dragit ett streck öfver våra beräkningar ...»

»Jaså, meningen är att köpa min tystnad,» af-bröt Ehrendt skarpt.

»Hvem talar om köp?» skar doktorns djupa röst af. »Jag endast kombinerar, framställer möjligheter, emedan jag just fått höra att vår förre representant kommer att afsäga sig uppdraget på grund af ålder och sjukdom ... Det föll i dag några ord mellan dig och mig om att besitta ett land, när vi i minnet återkallade, huru detta land i vår ungdoms morgonljusning steg fram för våra hänryckta blickar ... huru vi om det tänkte våra högsta och skönaste tankar. Hvarför nu stå som fiender i vår mandoms uppsåt att göra drömmarna till verklighet ?... Jag har mången gång velat tala med dig härom .. . jag har mer än en gång haft för afsikt art skrifva till dig mina tankar i dessa ämnen. Du vore en god bundsförvant Carl Fredrik Ehrendt... du, den begåfvade, talangfulle, högt uppburne vetenskapsmannen, du har alltid varit moderat, du kunde med oss ...»

Han afbröts af att dörren öppnades och hushållerskan stack in sitt hufvud. En karl var där ute med sjukbud till doktorn, sade hon.

»Låt honom dra för fan i våld!» skrek Grean-der uppbragt öfver detta störande afbrott. »Säghonom att jag är sjuk själf... ser ni inte människa, att jag fortfarande ej kan röra mig ur fläcken,» ropade han otåligt, när hushållerskan stod kvar i den öppna dörren.

»Men det är ingeniör Grahn, som är sjuk,» upprepade hon på sitt långsamma vis, »de tro han fått slag. Han hade plötsligt blifvit alldeles styf och fallit afsvimmad ned vid middagsbordet.»

»Nå, är det inte som jag säger en fördömd otur, att jag just i dag skall sitta här orörligi» utropade doktorn. Han gjorde ett fåfängt försök att resa sig men blef med ett halfkväfdt rop af smärta sittande kvar i soffan. »Min vän Grahn,» vände han sig till professorn, »det gör mig verkligen ondt att icke kunna stå honom bi... Karlen får hämta läkare från staden,» sade han till hushållerskan, »men låt mig se, det blir åtta timmars färd fram och åter och om det här gäller lifvet så ...»

»Kanske kunde jag resa i ditt ställe,» föreslog professorn.

»Nej, ville du verkligen det, tack för det anbudet, hedersbror,» antog doktorn gladt hans förslag.

»Är vägen lång?»

»En mil vidpass. Det gör mig sannerligen ondt att mista ditt sällskap redan nu... Men,» tilläde Greander eftersinnande, »står du fast vid ditt beslut att i alla fall resa med nattåget, så torde det blibäst för dig att icke återvända till vår järnvägsstation utan sedan fortsätta färden till en annan, som är belägen ungefär lika långt söder om Grahns gård, som vår ligger norrut. På det viset hinner du i alla händelser med nattåget till Helsingfors och förlorar egentligen ingen tid ... det är bara jag som blir den förlorande parten,» anmärkte han med en suck.

Vid den brådskande affärden kom Greander ännu fram med en uppmaning till ungdomsvännen att tänka på det de sist talat om .. . nej, nej icke ett ord vidare om saken och framför allt icke något förhastadt afslag... sådant kunde allt tåla vid moget öfvervägande.

Under färden trängde sig Greanders förslag oupphörligt fram i professorns tankar. Förgäfves sökte han jaga det bort, det kom ständigt tillbaka igen och tvang honom att foga länk till länk i tankarnas kedja.

Han visste, att Greander ägde stort inflytande inom sitt parti och kände den forne vännens hänsynslöshet, när det gällde att genomdrifva ett fattadt beslut... Där stod en mans vilja bakom förslaget... det var nog intet löst hugskott. .. Och det hade blifvit framställdt på ett sätt, som smickrade professorns själfkänsla mer än han måhända själf klargjorde för sig. Man tog i anspråk hans insikter, hans begåf-ning, allt det han hos sig själf skattade högst och var stolt öfver. Och förslaget var onekligt lockande.

Redan från unga år hade det varit Carl Fredrik Ehrendts stora framtidsdröm att helt och odeladt ägna sig åt vetenskapen. Men hemlandets små trånga förhållanden erbj'ödo det rent vetenskapliga arbetet ingen tryggad framtid, det insåg han snart. Hans hem, som var ställdt på stor fot, kostade mycket pengar, hans hustru, den forna rika köpmansdottern var van vid öfverflöd och hos honom själf hade de många umbärandena i unga år och fattigdomen i fädernehemmet alstrat ett okufligt begär efter lifvets skönhet och förfining. Men framför allt ville han skänka sina barn den sorglösa ungdomsfröjd han själf aldrig känt; de skulle äga lycka, njutning och välstånd i ett rikt hem där intet fattades. Så försvann år efter år under trägen verksamhet och mångahanda omsorger, han blef en af samhällets ledande män, men han fick aldrig nödig tid och ro till att slutföra sitt stora vetenskapliga arbete, hvars första del förvärfvat honom så mycket rättvist erkännande både inom och utom landet och som skulle blifva hans bestående verk för kommande tider.

Ibland kunde hans lifliga, sangviniska natur hän-gifva sig åt lysande förhoppningar om att de stora affärerna åter så som under hans svärfar kommersrådet Forsinghs stormaktstider skulle taga ett kraftigtuppsving och sålunda alla tryckande penningbekymmer plötsligt lyftas af hans skuldror. Men förhoppningen sveks alltj'ämt och han kände ofta bittert, att den penning, han i grunden föraktade och som skulle blifvit hans tjänare, i själfva verket var honom en fruktansvärd herre under hvars ok han vred sig och våndades.

Hvar gång han mätte de snabbt framilande årens flykt med det resultat i arbete de kvarlämnat, greps han af ångest. Han hade velat hålla tiden tillbaka. Det han mest af allt fruktade var att blifva gammal, utnött, skjuten åt sidan af nya förmågor och betraktad som en af dem hvilka icke infriat sin ungdoms lysande löften och slutfört sin mannaålders djärft påbörjade storverk. Denna fruktan lämnade honom aldrig ro.

Redan som ung ägnade han sig åt publicistisk verksamhet och ställde sin kvicka, lifliga penna i det svenska kulturpartiets tjänst. Men allt efter som åren framskredo, kom han till insikt om att han i själfva verket aldrig varit någon partiman och heller aldrig kunde blifva det. Partiorganisationens brister föllo honom alltför skarpt i ögonen och i grunden hatade han tidens benägenhet för parti, folksamling, hop, mängd. Han hörde till dessa kritiskt fint anlagda naturer, som äro radikala med sina egna åsikter, samtidigt som de ibland blifvakonservativa med andras och till och med kunna bekämpa sina egna meningar, i fall de se dem företrädas af andra och därvid tycka sig återfinna sin egen spegelbild vanställd och förvriden.

Denne öfverlägsne, fine, kunskapsrike man ringaktade egentligen det publicistiska arbetet med det ständiga språkgrälet och ansåg det för blott ytligt bubblande skum af tidens jäsande safter, medan det tillika blef en farlig rival till vetenskapen. Det hade länge varit hans önskan att lämna det, att draga sig tillbaka från dagens splittrande fej'der till den stora uppgiften. — Åter trädde Greanders lockande förslag fram . . . blefvo tystnadens följder sådana vännen förespeglade dem, så var det i sanning frestande för tanken att syssla därmed..........

När professorn satte sig i släden och reste från Storgård, hade han sett de sista blekröda strimmorna efter dagen i väster plånas ut af vinterns tidigt inträdande mörker. Men mörkret slets i sin tur åter i sär af den glänsande hvita snön, som med sitt egendomliga svaga sken lyste från marken, från träden och buskarna vid vägen, medan ofvan om denna svagt lysande jord de strålande stjärnorna tändes en efter annan på vinterns mörka, djupa himmel.

Ibland ilade släden förbi någon enslig gård, där ljuset från fönstren i långa strimmor trängde ut öfver snön och drog upp skarpa skuggor bakombrunnshissar och portstolpar. Men innan gårdsfolket, som, varskodt af bandhundens misstänksamt vaksamma skall, skyndat till fönstret, ännu hunnit vänja sina ögon vid mörkret därute, var den förbiresande redan sin kos.

Den snabba färden återförde i professorns minne de resor han mången gång som ung efter terminernas slutade

arbete i staden gjorde ut till Lindby och då i kvällens mystiska dunkel otålig nalkades det gamla hemmet. Hur brännande och orolig än hans håg stått till världen och dess härlighet, hade dock detta gamla hem, som tycktes undgå tidens snabba växlingar, förblifvit hans väsens ankarplats. Lindbybornas starka hemkänsla låg honom i blodet. Han älskade det gamla hemmet, sådant han såg det för sig på våren bland blommande träd och buskar i ljusnande nätter, eller på sommaren, när rosorna bundo sin doftande krans kring stenfoten och grönskan på fälten bredde ut sig full och mogen, eller när på hösten träden rodnade, glesnade och fällde sina löf tills vintern kom och lät den gamla byggningen stå liksom afklädd i vinterdagens sollösa enslighet, men inom hus bjöd färdemannen trygghet och värme.

Och här hade ungdomsdrömmarna under oändlig hänförelse vidgat hemmets gränser. Det blef icke mera blott hemskogarnas ensliga skönhet, sjönsblåskimrande yta, tallmoarnas växlande skuggor och dagrar, som lockade det unga sinnet till svärmeri. Drömmen blef gränslös, den gick ut och famnade ett stort hem, ett helt land, som den nyvaknande fosterlandskänslan under omätligt jubel ville omskapa till en kulturmakt. Hemmet — landet — allt skulle de unga taga i besittning, men icke såsom släktled efter släktled tidigare gjort genom tungt arbete och stor möda, utan med högburet hufvud i

stolt medvetande af att kunskap var makt.----------

Ett halft vemodigt, halft bittert leende krusade professorns läppar vid dessa erinringar. — Hade han icke för länge sedan lärt sig att kampen i själfva verket stod om bröd eller om makt. — Och åter

trädde Greanders förslag lockande fram.----------

Vägen, som hittills gått öfver flacka slätter, kastade sig nu plötsligt in i en stor skog, som i vinterkvällens hemlighetsfulla halfmörker och i det svaga skenet från månskäran, som nyligen stigit upp, låg stilla och glänsande i sin hvita vinterskrud.

Där var alldeles tyst, naturen liksom höll in andedräkten under den tunga dvalan. Snön hängde mjuk och tyngande öfver träden och gjorde sig ännu hvitare mot barrträdens dunkel. Kring björkarnas fina ris svepte den sin skiraste, lättaste slöja, men på de högresta tallstammarna tog den ett fast tag i barken och klättrade i en rak, bred väg ändaupp till toppen, där den strödde sitt glänsande puder öfver trädens ståtliga hjässor. Granarna stodo med famnen full af den hvita bördan, under hvilken deras stora, yfviga grenar dignade, och enbuskarna hade fångat så mycken snö mellan sina fina barr, att de liknade stora snöbollar. Det glimmade och och glänste i skogens hemlighetsfulla gömslen liksom i en förtrollad värld, försänkt i en ljudlös stillhets underbara ro.

Skogsstämningen tog professorn fången. Han glömde tankarna, grubblet och alla slitande framtidsplaner och öfverlämnade sig åt skönhetsintrycket med en känsla af oändligt välbehag.----------

Omsider begynte han dock finna vägen lång. Den tysta skogen tog intet slut, den endast tätnade, mörknade och liksom slöt sig kring honom. Småningom begynte äfven den förut snabbt framilande släden löpa allt långsammare och långsammare. Han vände sig slutligen om för att upptäcka orsaken till denna tröga framfart.

Då fick han till sin öfverraskning sc en man, stående bakpå medarna, ehuru mörkret hindrade honom att urskilja mannens anletsdrag.

Främlingen böjde sig framåt och Ehrendt såg ett ansikte, som föreföll honom välbekant, fastän han icke genast kunde erinra sig, hvar han skådat det förr. Men när blicken föll på mannens dräkt,kände han igen de forna nyländska dragonernas uniform, som han otaliga gånger i barndomen beundrat på sin morfars porträtt där hemma på Lindby. Och med detsamma kände han ock igen främlingens drag. Det var hans aldrig i lifvet skådade, ehuru lidelsefullt beundrade morfar han såg, det var den tappre kaptenen, som stupade i striden för fäderneslandet 1808 och h vars korta, bragd rika lefnadssaga, så ofta med stolthet berättad för barnen af moster Lova, fyllt hans högt klappande gosshjärta med dess mest ärelystna, glänsande framtidsdrömmar.

Han hörde den unge hjälten säga:

»Lifvets vägar äro mångahanda, min dotters son, och många äro de som trampa dem med tunga fjät. Men ingen

känner ännu kosan rätt, ingen känner ännu sig själf, innan han handlar. Hur ömkliga blifva icke ofta våra gärningar i bredd med våra tankar, och huru mycket af det vi söka är icke annat än sken och bländverk. Minns, att endast ur ditt eget bröst griper du tecknet, som leder till seger och för dig öppnar portarna till det ut-lofvade landet. Men akta dig att ställa din egen vinning främst, akta dig att för din egen framgångs skull svika pliktens stora, tysta maning i ditt hjärta. Ty ve dem som af omsorg för sin själs salighet eller af omtanke för sin timliga bärgning vika frånpliktens väg! Blott den som äger sig själf, kan besitta det hem, det land, som vi . . .

Professorn lutade sig framåt för att bättre uppfatta orden, men ryggade åter hastigt tillbaka. Ty det var icke mera den unge krigarens anlete med den flammande blicken, det var en gammal mans misstänksamt kloka ögon och liksom i gulnadt elfenben skurna drag han såg.

Han kände igen sin farfar, den gamle stränge sekteren och greps därvid af samma känsla af skräck-blandad vördnad som förr i barndomen, när han på Lindby måste fram och bocka och kyssa honom på hand. Och liksom förr bjöd äfven nu den gamles närvaro ovillkorlig underkastelse och lydnad.

»Minns huru vi byggde upp ett land, som låg härjadt och förödt efter kriget», sade den gamle stränge mannen, i det han varnande höjde sin hand. »Minns alla våra mödor därvid, minns allt vårt arbete. Vi sökte lugn och lärde oss förstå att tiga är bättre än silfver och klok beräkning mera värd än guld. Vi byggde upp ett hem, en lugn vrå för oss och våra efterkommande, hvad angick allt öfrigt oss?»

Sonsonen ville ropa ut en protest med förhoppningen om en framtid, sådan de gamla icke ens i sina djärfvaste tankar kunnat bygga upp, men hans stämma dog bort, synen försvann — och han vaknade.Han hade fallit i sömn och drömt. Men drömmen stod så lefvande för honom, att han ofrivilligt vände sig om. Där såg han endast mörkret gapa emot sig, blef fullt vaken och tänkte helt nyktert, att han ju hela dagen lefvat så mycket i det förflutna, så det egentligen intet under var, om han äfven i drömmen förflyttades till forna tider.

Han fick heller icke tid att reflektera vidare, ty släden åkte in genom grinden till en gård och hästen stannade framför en trappa.

Han såg ett hufvud sticka sig fram bakom gardinen i ett upplyst fönster och två händer skugga för ögonen, som spanande sökte genomtränga mörkret därute. Sedan försvann hufvudet åter plötsligt. Farstudörren öppnades, en ljusstråle föll snedt öfver trappan och en hand syntes kröka sig om lågan för att hindra den att släckas ut af draget.

När han trädde in i farstun, öfverfölls han af den egendomligt mystiska känsla människor ibland vid ankomsten till främmande ställen erfara af, att de vid någon för dem självfva obekant tidpunkt i deras lif befunnit sig på samma plats och i samma omgifning.

Men i det hans blick föll på den unga flicka, som öppnat dörren, blef det som om en bindel ryckts från hans ögon. En gång förr hade han ju sett denna fina, smärta gestalt, detta samma unga an-sikte, detta guldskimrande hår, som glänste likt en gloria om hufvudet. — Han hade skådat denna unga ljusa varelse en gång — här på samma ställe — men det var länge — länge sedan.

Vid åsynen af främlingen, som på ett så egendomligt vis betraktade henne, tog den unga flickan häpen ett steg tillbaka.

Hennes öfverraskning återkallade professorn till verkligheten. — Denna unga flicka kunde omöjligt vara den han ett ögonblick tagit henne för — hon kände ju honom icke ens. — Han strök med handen öfver sin panna, nämnde hastigt sitt namn och tilläde att han kommit i stället för doktor Greander, som var sjuk.

Den unga flickan gjorde en djup, blyg nigning, öppnade dörren till ett rum och bad den främmande stiga in. Sedan ställde hon ljuset på bordet och försvann hastigt, i det hon sade, att hon skulle underrätta sin mor om hans ankomst.

Professor Ehrendt stod och såg sig omkring. Ja, det var här. . . och det kändes sällsamt att efter alla dessa år plötsligt och oförmodadt återkomma hit . . . Det var . . . å, det var väl tjugu år sedan han en oväderskväll första

gången trädde in i detta hus . . . Men — han iakttog granskande det svagt upplysta rummet — här tycktes tiden stått stilla. — Han såg samma stora, låga, ljusa sal

4. — Ljud i natten.med samma hvitmålade möbler, samma hvita virkade dukar på borden, samma hvita virkade gardiner för fönstren och borta vid väggen knäppte som förr den stora klockan i sitt långsmala, hvita skåp.

Nu öppnades dörren till ett inre rum och en medelålders kvinna trädde in. Hon var mycket enkelt klädd i en mörk klädning och hennes blonda hår låg mycket slätt, liksom kammadt med ängslig omsorg för att ingen ostyrig lock finge äfventyra sig utom de strängt uppdragna gränserna.

Ehrendt iakttog henne med spänd uppmärksamhet. — Ja, det var hon . . . hon som han fordom lärt känna här. — Men när vid sidan af henne den unga flickans ljusa ansikte åter skymtade fram, blef det dock detta blonda, unga hufvud med guldglorian, han erinrade sig från fordom, icke det andra med det slätkammade håret och det egendomligt slutna ansiktsuttrycket. — Genom hans tanke drog ett yttrande, som Greander vid afresan fällt, om att fru Grahn hörde till de andligt sinnade på orten.

Hon kom fram och hälsade stillsamt.

När hon därvid plötsligt lyfte blicken från marken, såg han att hennes ögon voro lika stora, mörkblå och strålande som fordom, men blicken hade fått ett sällsamt inåtvändt uttryck, som om den alls intet skådat af den yttre världen. Han var icke viss på, att hon känt igen honom.I det han nämnde sitt namn och sade, att han var kommen i doktor Greanders ställe, böjde hon hufvudet ännu djupare, tackade lågmäldt och bad att få föra honom in till den sjuke.

Om en stund kommo de ut i salen tillbaka.

Han underrättade henne i så skonsamma ordalag som möjligt om att mannens tillstånd var högst betänkligt . . . det fanns icke mycket hopp om tillfrisknande . . . men hvad som stod i mänsklig makt att göra, det skulle blifva gjordt, lofvade han.

Medan han talade, kunde icke någon förändring spåras i hennes ansikte, det bibehöll hela tiden sitt orörliga, liksom förstenade uttryck. Det var fortfarande vackert med den ovanligt ljusa, fina hyn — åren hade lämnat blott få spår efter sig och gestalten hade bevarat en flicklik smärthet.

När han tystnade, svarade hon stilla: »ske Guds vilja».

Professorn satte sig ned och skref skyndsamt några recept i det han sade, att ett bud så fort som möjligt måste skickas med dem till byapoteket. När han händelsevis såg upp, märkte han att de gåtfulla ögonen voro fästa på honom, men så snart blicken mötte hans, slogos de hastigt ned. Och då i detsamma ett ljud hördes från sjukrummet, skyndade fru Grahn dit in.

I stället kom en högrest, kraftig, ungdomligtslank flicka in. Professorns för kvinnligt behag mycket känsliga blick iakttog intresserad de stora, mörka ögonens sällsynta skönhet, det slätkammade svarta hårets glans och rikedom och den matta hudens sammetslena, varma färgskiftning.

Hon neg respektfullt och bad att få recepten för att gifva till budet, som väntade att fara med dem till apoteket. När hon fått dem, skyndade hon ut, men kom strax in tillbaka.

»Står det så illa till med far?» frågade hon dröjande.

Vid professorns svar, att det gällde lifvet, anmärkte hon tankfullt: »Det kunde jag tro . . . det såg hemskt ut i middags, när han plötsligt föll från stolen liksom död . . . men alla måste ju dö en gång,» — tilläde hon sakta, som om det icke varit meningen att höras, medan blicken från de stora, mörka ögonen sökte vinternatten, som stirrade in genom fönstret.

Professorn stod med klockan i handen och öfver-vägde . . . Ville han hinna med nattåget, måste han resa genast. Greanders dräng, som blifvit tillsagd att vänta, höll fortfarande med släden framför trappan . . . likvisst var en läkares närvaro här mycket behöflig under de närmaste timmarna . . . men väntade han tills budet återvände från

apoteket, måste han ju försumma tåget.Hans beslut var hastigt fattadt.

»Jag hade tänkt hinna till nattåget,» — sade han och stack uret tillbaka i västfickan. — »Men när jag ser, huru illa här står till, stannar jag kvar öfver natten och reser med det tidiga morgontåget. Det är bättre så, och för mig blir det i alla fall icke många timmars tidsförlust» . . .

»Ja,» — vände han sig till den unga flickan och tog upp hennes anmärkning — »vi måste alla dö . . . men han är ju er far» . . .

»Han är min fosterfar,» svarade hon hastigt — »å, så tanklös jag är» — afbröt hon sig plötsligt — »professorn måste ju äta kvällsvard.»

Hon ville skynda ut i köket.

Han höll henne tillbaka i det han bestämdt förklarade, att han ingen mat ville ha.

I detsamma kom fru Grahn ut ur sjukrummet. Vid underrättelsen om professorns afsikt att stanna öfver natten, böjde hon ned hufvudet och sade med sin lågmälda stämma, att hon var tacksam . . . mycket tacksam för hans godhet ... ty hon hade varit så rädd och grufligt orolig för att något misstag skulle ske med alla de okända läkemedlen. Och i det hon bad den unga flickan sörja för mat och dryck åt professorn, skyndade hon åter in till den sjuke.

Medan Ehrendt tankfullt såg den mörka, tystagestalten försvinna genom dörren, som ljudlöst slöts efter henne, tog den unga flickan ur skänken en flaska, sockerask och glas, ordnade dem på en bricka samt gick ut i köket efter varmt vatten.

Hon kom strax in igen, följd af en tjänarinna, som bar en stor börda ved, och som hon tillsade göra upp eld. Kölden hade skärpt till därute och natten skulle säkert blifva kall, trodde hon. Sedan ställde hon brickan på ett bord, sköt en länstol fram till brasan och bjöd professorn taga plats.

Själf blef hon stående, gick fram och åter och småsysslade och plockade om det ena och det andra på bord och möbler. Men hvarje gång professorn betraktade henne, märkte han att hennes irrande blick skyndsamt sökte något den kunde fästa sig vid. Han förstod, att hon oafbrutet gaf akt på honom och varsnade ett uttryck af spänd väntan i hennes vackra anlete.

»Tack» — sade han vid åsynen af brickan på bordet — »men det var alldeles onödigt att ställa fram det här . . .jag dricker aldrig konjak.»

Hon såg så öfverraskad på honom, att han leende tilläde: »tycker fröken Grahn» . . .

»Jag heter Maria,» — afbröt hon hastigt.

»Nå, tycker fröken Maria då, att det är något så märkvärdigt?» fortfor han i den lätt skämtsamma ton han brukade använda med unga flickor. »Nuför tiden börjar en stark rörelse mot alkoholdrycker göra sig gällande och jag tror det är bra, om lä-karne gifva ett godt exempel.»

Flickans mörka ögon fäste sig på honom med en egendomligt strålande blick.

»Där växa så många stora, nya tankar fram, där ute i världen nu för tiden,» — sade hon och gick några steg närmare.

»Ja,» — svarade han, — »det gör så. Och den icke minst märkliga af tidens stora idéer är rörelsen för kvinnans frigörelse. Hon skall icke mera känna sig tillbakasatt, hon skall kunna gå fram, hon också, och taga sin andel af lifvets gåfvor, hon såväl som mannen.»

Den varma skiftningen i hans vackra, mjuka stämma ljöd uppmuntrande, och plötsligt utbrast den unga flickan lidelsefullt:

»Ack, den som kunde få vara med därute i världen bland stora, fria tankar och stora, härliga människor.»

»Har fröken Maria aldrig varit utom hemmet?» — frågade han allvarsam, slagen af den djupa längtan i hennes röst.

»Nej, nej, jag har aldrig varit annanstädes än här, men jag längtar dit ut, där man tänker stort och skönt och fritt... å, så jag längtar I»

»Allting är dock icke sådant vi skåda det ivår längtan,» — inföll professorn — »och man kan tänka stort och fritt också i små förhållanden.»

Hon gaf icke akt på hans inkast utan fortfor helt och hållet inne i sin egen tankegång:

»Men jag läser i tidningarna om allt det underbara, som sker därute i den stora, härliga världen ... jag har också många gånger läst professorns namn och har alltid sett det stå tillsamman med de nya tankarna och företagen . . . med frågan om nya verksamhetsområden och universitetsstudier för kvinnorna . . . och med mycket, mycket annat, som jag icke nu minns eller kan säga . . . Därför blef jag så förfärligt glad i kväll, när jag fick höra att det var professor Ehrendt själf, som kommit hit till oss. Och jag tänkte genast: han är en stor man, en berömd man, han kan ge besked om allt sådant som ingen annan här vet och förstår . . . ifall jag bara vågar fråga honom.»

Så van professorn än var vid erkännande, kunde han icke undgå att finna sig road och smickrad af den vackra unga flickans oförställda beundran.

»Jag står till tjänst, så vidt jag det förmår,» — svarade han på sitt vanliga ridderliga vis. — »Hvad är det fröken Maria önskar veta?»

»Å, så mycket ... så mycket 1» — Hon tog sig om hufvudet liksom förvirrad af tankarnas mängd. —»Säg, är det mycket dyrt att komma till Helsingfors och utbilda sig till lärarinna?»

»Hm, ja . . . Helsingfors är icke någon billig ort och där blir dyrare år från år . . . Men» — tilllade han vid åsynen af den unga flickans djupa be-svikning — »det finns många, som studera på skuld och sedan betala lånet åter, när de väl äro färdiga och kunna förtjäna något.»

Hennes stora, mörka ögon strålade ånyo. — »Det vore kanske en utväg för mig,» — sade hon ifrigt. — »Men se, här hemma kan jag aldrig tala om mina planer för någon människa. Säger jag ett ord af hvad jag riktigt innerst tänker till gamla prostinnan, när hon kommer hit på besök, börjar hon strax beskärma sig öfver de onda tiderna och ungdomens fördärf och påstår att unga flickor fordom aldrig tänkte på sådant . . . Hvad jag hatar hennes högt prisade gamla goda tid . . . då hade åtminstone icke jag velat lefval . . . Och Rosa, min fostersyster» — stack hon upplysande in — »förstår heller icke hvad jag vill, hon är alltid nöjd och vill bara någon gång fl komrna ut i socknen och roa sig litet. Och mor . . . hon säger intet, jag vet icke hvad hon tänker . . . men, å, att få se den stora härliga världen, att få komma dit ut, att få veta och lära något!» — Och liksom ofrivilligt sträckte den unga flickan ut armarna mot det drömda underlandet.»Kanske kan jag vara er till nytta,» föreslog professorn med den honom egna varmhjärtade välvilja, som dref honom att hjälpa eller beskydda en-hvar som tog sin tillflykt till honom. Dessutom kände han sig verkligen gripen af den intensiva glöden och lifskänslan hos den unga kvinnan framför honom.

»Måhända kunde ett litet lån anskaffas... och sedan, ifall fröken Maria kommer till Helsingfors, skall mitt hem alltid stå öppet för er, när ni vill hälsa på... jag har känt er fostermor i forna tider ... och jag har själf två döttrar, som ...»

I detsamma öppnades dörren till sjukrummet och den blonda, unga flickan, som tog emot professorn vid hans ankomst, trädde in i salen.

Åter tycktes åsynen af henne utöfva en egendomlig inverkan på honom. Han steg hastigt upp.

»Det är Rosa,» sade Maria, som spändt gaf akt på hvarje min och rörelse hos honom.

»Hur har det varit därinne?» frågade han med en rörelse på hufvudet mot sjukrummet, i det hans blick hvilade på Rosa och hans röst fick ett egendomligt vibrerande och vekt tonfall.

»Där är som förut, så vidt jag förstår... men,» tilläde den unga flickan blygt och dröjande, »kanske vill professorn ändå gå dit in, jag är rädd för att mor också blir sjuk, hon tyckes så förfärligt upprörd.»När de båda flickorna blefvo ensamma, slog Maria häftigt sina armar om fostersystern.

»Rosa, Rosa!» utbrast hon jublande, »han är den största, den berömdaste, den skönaste man jag någonsin i världen skådat! ... Rosa, vet du, han har lofvat hjälpa mig att komma till Helsingfors... jag får studera... förstår du?... Jag får lära allt som behöfs till att bli lärarinna .. . och sedan är jag fri ... tänk dig, att vara fri och bero af ingen annan än af sig själf, och veta så mycket... och så, Rosa, har han bjudit mig till sitt hem ... jag far se honom och höra honom tala...»

»Jag förstår inte hvad du menar,» sade Rosa alldeles förbryllad, i det hon sökte lösgöra sig ur den våldsamma omfamningen.

»Jo, ser du,» fortsatte Maria på samma obändiga vis, »när jag af mor fick höra, att den främmande läkaren, som kommit hit, var professor Ehrendt, tänkte jag genast, att jag skulle be honom upplysa mig om det jag så länge gått här och grubblat öfver och som ingen annan här förstod sig på eller brydde sig om... Han är en man, som vet allt, tänkte jag.»

»Men huru kände du honom, du hade ju aldrig sett honom förr?» inföll Rosa häpen.

»Hvad betydde det, jag hade ju otaliga gånger läst om honom i tidningarna. Jag visste hvad hangjort, jag visste hvad han skrifvit, jag visste att han var en berömd man ... Jag har läst det han skrifvit om kvinnornas universitetsstudier, han vill att vi skola lära allt och få rätt att fritt utveckla alla våra anlag... hvar gång någon hög, fri tanke blifvit uttalad, har han varit med, har han gått i spetsen ... Rosa, säg, har du någonsin sett en så ståtlig man, hög och härlig?... Och han har lofvat hjälpa mig, nu får jag komma till Helsingfors och studera.»

Hon tystnade och knäppte hänryckt ihop händerna.

»Hur kan du tänka på allt detta nu, Maria, när far ligger så dålig därinne och kanske skall dö?... Hur kan du då tänka bara på dig själf?» förebrådde Rosa.

»Ja, men vi bli ju kvar,» invände Maria häftigt, »vi skola ju lefva ändå ... och säg, är det inte skönt att lefva!»

Men Rosa slog händerna för ansiktet och skyndade gråtande ut. Hennes känsliga, veka natur var i högsta grad kränkt och sårad af Marias hjärtlöshet att tänka på lifvet och tala om dess fröjd, medan deras far låg och kämpade med döden.

Maria stod kvar. Hela hennes inre varelse sjöd af lif, af tankar, som sträfvade att forma sig, af känslor, som längtade efter uttryck. Det var förhenne som om plötsligt allt det förgångna sjunkit ned, försvunnit, förintats såsom mörkret viker för dagen, och ett stort strålande ljus blifvit tändt, hvars sken skulle lysa henne ut mot framtidens omätliga vidder. Lifvet... det hemlighetsfulla lifvet hon åtrått och drömt om, skulle hon träda in i, taga i besittning ... det var henne omöjligt att tänka på död och förintelse. — Hon andades häftigt och skyndade fram till fönstret, såsom hade rummet blifvit henne för trångt.

Därute såg hon vinternatten i stilla, oändlig mystik. Stjärnorna tindrade och månen sände ned sitt bleka ljus. Ibland förmörkades ännu dess skifva af långsamt seglande dunkla skyar med vittnesbörd om föregående dagars storm och oväder, men nu förde de under sina mörka, ljuskantade vingar bort all stormens oro och lämnade efter sig den ändlösa klara, djupa rymden, som slog sitt omätliga hvalf öfver den hvitglänsande jorden.

Ren som en bruddräkt hade snön kastat sig öfver denna jord. Slöjan var fäst med otaliga gnistrande juvelnålar vid trädens grenar i glans och glitter borta vid skogsbrynet mot barrträdens mörka grönska. Af trädgårdens äppelträd och björkarna framför fönstret hade snön format de skimrande brudgemaken, där hvarje kvist, hvarje gren var blifven en lätt och luftig hvit båge, och bågarna korsade hvarandra ihvalf, hvilka höj‘des och sänktes, öppnades och stängdes och lockade blicken att förirra sig in i de hemlighetsfulla gångarna, ända tills den sökt sig fram till den mörka horisonten.

Så hög himlen var... så skön j'orden... så underbar nattens högtidliga stillhet. Detta lugn var icke dagens kväfvande tystnad i hemmet, en tystnad, som betydde underkastelse, förödmj'ukelse, förintelse ... Nattens stora stillhet var en befriande ro med hägn för de frigjorda tankarna, som fingo höja sig mot den omätliga rymden; för de dolda känslorna, som fingo springa fram ur hemlighetsfulla okända djup; för de vaknande aningarna, de dunkla drifterna, de lockande begären, hvilka icke behöfde smyga fram såsom låga och fördömliga utan i nattens skydd kunde intaga sin plats på den härliga jorden ...

Den unga flickans stridiga känslor smälte samman liksom till djupa toner, hvilkas mäktiga melodi i den nattliga stillheten lät höra sig som en underbar samklang med den allhärskande naturen. Hon kände sig äga rätt att i likhet med den utveckla alla de okända krafter, som rörde sig inom henne, till harmoni, till skönhet. Det hon kände var icke klart eller tydligt, det var tvärtom dunkelt och hemlighetsfullt som natten, men de vaknande aningarna skulle arbeta sig fram, liksom ur natten slutligen framgick en ny dag. Ur hennes unga väsens djupsteg den för andra ohörbara melodin: ungdomens eviga lofsång öfver lifvets skönhet och outgrundliga härlighet, riktad till lifvets okända, hemlighetsfulla ursprung.

Hon hörde steg bakom sig och vände sig häftigt om.

Det var professor Ehrendt, som kom ut ur sjukrummet.

»Den sjuke är lugn,» sade han, »jag börjar få hopp om, att han möjligen kan räddas.»

Den unga flickan såg på läkaren.

»Skall han ... skall far, menar jag, bli frisk igen?»

»Frisk,» upprepade den tillfrågade långsamt, i det han vägde ordet, »frisk ... nå ja, det är inte godt att säga... Efter hvad jag tror är det föga antagligt att han blir fullt återställd, att han blir som förut... men människor lefva ofta många år efter ett sådant anfall och ibland utan att lida stort däraf,» tilläde han liksom uppmuntrande.

Plötsligt blef han varse det sällsamma uttrycket i flickans ansikte.

»Kan det vara lyckligt att ett lif, som endast är till ofard för andra, skall fortsättas?» utbrast hon.

»Hvad... hvad menar fröken Maria?» frågade han, i tro att han misstagit sig.

»Vet professorn icke att han, min fosterfar,» skyndade hon att tillägga, »att han dricker? Detveta alla människor .. . redan, när jag var barn, hörde jag talas därom i drängstugan.» Orden ljödo som en anklagelse öfver att ett barns oskyldiga öra blif-vit besudladt af sådant tal.

»Men mor döljer det,» fortsatte Maria med stigande häftighet, »mor skyler öfver det på allt vis ... låtsar hvarken se eller höra själf och vill också vilseleda andra ... men det är icke rätt... det kan icke vara rätt.»

Hon drog djupt efter andan. »Professorn finner det kanske fult af mig, som är deras fosterdotter, att tala härom. De ha alltid varit goda mot mig ... jag har ju mor att tacka för allt... men jag tror inte hon handlar rätt... Gud kan inte fordra att vi skola förinta oss själfva som hon gör... då är hennes Gud grym .. . och skola kvinnorna alltid tiga... och har en människa rätt att fördärfva en annan. ..?»

Han betraktade tyst den vackra, unga kvinnan, som med ungdomens flammande indignation kräfde rättvisa af lifvet och högljudt fordrade ett svar på hvarför den icke gafs. Ehuru han greps af medlidande, kände han samtidigt nästan ovilja mot henne, emedan hon liksom förstörde något vackert för honom, något hans fina, ömtåliga skönhetssinne haft sin fröjd af. Och hvad skulle han svara på hennes fråga ?

Långsamt sade han: »Lifvet visar oss så mångainvecklade förhållanden ... vi kunna icke döma eller förstå dem alla... vi måste tänka... vi måste antaga att i en högre världsordning, som vi icke känna till, eller måhända ofullkomligt ana, finnes en tydning af dem.»

I hennes ansikte lästes den bittraste besvikning.

»Professorn, som är en så lärd, en så berömd man, måste ändå veta något mer än hvad alla andra kunna säga

mig,» utbrast hon otåligt.

Hans egen fina skepticism hindrade honom att gripa till några tröstegrunder, som han visste vara värdelösa. Det gjorde honom ondt att se sorg och lidande, hans deltagande, ädelmodiga hjärta manade honom alltid att bistå en hvar, som vädjade till hans hjälp. Men skänka någon tröst i detta fall, kunde han icke; han ägde ju den mognades erfarenhet af att lifvet med järnhård nödvändighet kräfde ut sin rätt.

»Mitt barn,» svarade han allvarligt, »jag tror liksom ni heller icke att vi måste förinta oss, tvärt om anser jag ståndaktighet vara nödvändig, om vi skola lära oss att modigt bära lifvets pröfningar.»

Äfven detta svar såg icke ut att tillfredsställa henne. På ungdomens hänsynslösa vis kräfde hon något mera personligt, ett svar, som skulle tyda just hennes sorg och belysa just hennes fråga, icke något, som kunde tillämpas äfven på andras förhål-5. — Ljud i natten.landen, andras tvifvel, andras strider. Och hon invände ånyo:

»Ibland när far druckit, är han förfärlig. Medan vi voro små, sökte mor alltid hindra oss att vid sådana tillfällen se honom, men sedan vi vuxit upp, kunde hon ju inte mera dölja det för oss. Tror professorn inte det är bättre att stå det onda emot ... jag menar kämpa emot det af alla krafter, än bara underkasta sig. .. bara bära det som en pröf-ning sänd af Gud... såsom mor gjort?»

Han stod ett ögonblick tyst och öfvervägde svaret. Allt högljudt offentliggörande af känslans inre lif var hans förnäma natur ytterligt motbjudande. Själf hade han vant sig vid att kalla stoltheten eller ironin till hjälp mot missräkning och besvikning. Alla de förlorade illusioner åren medfört i hans eget husliga lif, hade hans ridderliga sinnelag förbjudit honom att någonsin föra ut till människornas beskådande, och han hade på sina barn öfverfört all den lidelsefulla ömhet hans natur rymde. Ehuru hans religiösa öfvertygelse längesedan förkastat tron på en personligt ingripande försyn, hade han dock trott sig kunna jämka ihop sin fina skepticism på andra lifsområden med öfvertygelsen om en försyn, som sist och slutligen ordnade allt för sina skapade varelser. Han såg på den unga flickan och svarade:

»Jag tror obetingadt, att personligheten fördjupasgenom våra bemödanden att öfvervinna lidanden och svårigheter... Sättet huru vi göra det måste blifva hvars och ens ensak.»

Ännu föreföll hon icke nöjd. Orden, som icke tydde lifvets gåta för hennes skälfvande unga hjärta, blefvo tomma och döda, utan innehåll och betydelselösa. All hennes i tysthet samlade lidelse bröt lös, liksom när en svällande vårflod under solens inverkan drifven af inre, oemotståndlig makt, spränger isens stängsel, och hon utbrast:

»Jag vet icke hur jag skall förklara hvad jag menar... men, lifvet är säkert annorlunda för en man ... han har liksom många andra utvägar .. .Jag har sett hur far gör... så snart de onda dagarna äro förbi, vill han att allt skall vara glömdt... då har han också sitt arbete som för honom ut bland människorna. Han äger många vänner, alla tycka om honom, emedan han är god och vänlig. För hvar gång vill han liksom börja på nytt igen och säger och tror att Gud förlåter en svag och syndig människa. Men mor är annorlunda. När hon går tyst och stilla här hemma, gräfver sig allt liksom djupare och djupare ned i henne. Och något har rest sig mellan henne och oss ... jag kan icke förklara hvad det är, det liksom skymmer oss för hvarandra... och här hemma blir så tungt ... å, så förfärligt tungt... Nej, nej ... det attintet säga ... att ständigt tiga... det blir också lögn!»

De sista lidelsefullt framslungade orden skuro genom stillheten — en ensam människosjäls skri ut i natten, som omgaf den på alla sidor.

Hon afbröts af att dörren från farstun öppnades och Rosa trädde in.

»Budet har kommit från apoteket,» sade hon och räckte blygt fram en korg med flaskor och paket.

Medan professorn undersökte dess innehåll, kastade hon en lång, nyfiken blick öfver till Maria, som snabbt vände sig bort.

»Låt oss pröfva hvad verkan detta kan göra,» sade professorn, som erfor en viss lättnad af att samtalet tagit slut. När han gick in till den sjuke, följde Rosa sakta efter.

Maria stod ett ögonblick och såg dörren slutas efter dem. Tårar, framkallade af den bittra besvik-ning hon lidit, trängde upp i hennes ögon och strömmade ned för hennes kinder i det hon störtade ut ur salen.----------

Ja, det enda, som för tillfället stode att göra, vore att se tiden an och vänta — yttrade professorn till fru Grahn, när de om en stund kommo ut i salen tillbaka. — Han väntade icke någon förändring i den sjukes tillstånd inom de närmaste timmarna och heller icke skulle någon inverkan af de användaläkemedlen genast skönjas... Men framför allt måste man passa på, ifall möjligen något oförutsedt inträffade.

Och han tackade, när han hörde att en brasa blifvit tänd och en säng bäddad åt honom i gästrummet samt drog sig tillbaka för att söka några timmars hvila.

Också här var allt välbekant från fordom. Han såg sig vid inträdet granskande omkring, gripen at en sällsam rörelse.

För hans själs öga steg fram ett skede af hans lif, som länge varit glömdt, varit utplånadt af många andra upplefvelser. I nattens tystnad lefde det upp igen detta fagra ungdomsminne, denna tjusande ungdomsdröm, som ännu kom hans pulsar att slå med starkare fart.

Han satte sig i gungstolen och såg huru skenet från brasan dansade fram öfver väggarnas rosiga tapeter, öfver det rosiga möbeltyget och de rosiga sänggardinerna och lefde i tankarna om den unge magisterns äfventyr, när han första gången trädde in i rosengården och bakom rosenhäcken såg skymta fram ett flickhufvud med hår som en guldgloria och två stjärnögon. Han mindes huru han funnit vägen till den unga flickans boning, när han på sin första färd ut i världen en hemsk oväderskväll åkt vilse iskogen och ledd af ljuset från hennes fönster ändtli-gen kommit under tak.

När den vilsefarande magistern knackade på, hade det varit den ljusa, unga flickan, som öppnat dörren och fört honom in i den stora salen med de hvita möblerna. Här kom en liten fet, medelålders fru med runda, äppelröda kinder och små bruna, af nyfikenhet tindrande ögon, den okände gästen till möte. När hon fick höra, att han var en lärd magister från Helsingfors, neg hon djupt och sirligt och bad honom hålla till godo med det hennes ringa hem förmådde bjuda. I sin förlägenhet småträtte hon hela tiden på den unga flickan, som var hennes systerdotter, förmaningarna föllo som ett ihärdigt takdropp öfver Elina, där hon gick och ordnade och ställde med kvällsvarden. Men medan flickan gick fram och åter, iakttogo hennes ögon och öron allt hvad främlingen gjorde eller sade. När hon hörde honom tala om huru han åkt vilse i skogen i storm och mörker och huru det slutligen varit ljuset från hennes hem, som åter lyst honom på den rätta vägen, hade hon klappat i sina små händer af fröjd.

Då klippte mostern hastigt af det opassande glädjeutbrottet. Elinas ansikte hade blifvit rödt som drypande blod ända ut till hennes små öron, där det krusiga håret icke lät tvinga sig in i flätorna, och för att dölja sin förvirring vände hon sig motbordet och snöt de båda ljusen så häftigt, att det ena slocknade. — Elina var alltid så ovarsam, ban-nade mostern.

Stormen hade blifvit den resande magisterns vän och den tätt fallande snön hans bundsförvandt. De stängde honom tre dagar inne i Elinas hem, där tiden förgick som en ljuflig dröm. —---------

På morgnarna, när han vaknade, stod en liten tjänsteflicka vid hans säng och neg med kaffebrickan i hand. Sedan hon gjort upp eld i kakelugnen, försvann hon åter, medan magistern låg och såg huru skenet från brasan dansade fram öfver väggarnas rosiga tapeter, öfver de rosiga möblerna och de rosiga sänggardinerna. Flammorna liknade solskenet, som kallade rosorna fram och gjorde dem lefvande. De sköto ut i alla riktningar, de gungade och vajade och vaggade på sina långa stänglar, de kastade sig ned öfver täcket och virade sig rundt om bädden. Och utöfver golfvet skimrade de randiga mattornas färger som ett brokigt sommarfält af väppling och prästkragar. Bakom rosenhäcken såg han det ljusa flickhufvudet skymta fram med de klara ögonen, som strålade af glädje öfver att främlingen funnit vägen hit.----------

Elinas moster hade, medan de om dagarna sutto i den hvita salen, talat om huru hon och hennes systerdotter lefde här tillsamman. Homansgård varbara ett litet ställe, jämt så stort att de båda fingo sin utkomst där. Elina hade ärft det efter sina föräldrar, som dött, medan hon ännu var ett litet barn, och hennes moster hade lofvat sin syster

på dödsbädden att taga hand om flickan.

Mostern gjorde Elina ibland riktigt röd och förlägen genom att prisa hennes skicklighet i virkning och broderi och visa fram soffkudden med rosor så stora som kålhufvud och jätteförgätmigej och eldskärmen med det blå berglandskapet och den röde herden, som allt var hennes flinka händers verk. Jordbruket och ladugården hade Elinas förmyndare arrenderat ut, men trädgården, som var undantagen, skötte Elina själf, och den var riktigt vacker om sommaren, när alla rosorna blommade, förklarade mostern med stolthet.--------

Elina kunde också spela piano — magistern var sångare — länge dröjde det ej, innan stormen därute hven sitt ackompanjemang till de ungas musik inne i salen, där det var varmt och godt och där mostern med sin stickstrumpa satt i gungstolen och sakta trampade takten till någon melodi, som hon hört i sin ungdom.-----------

När aftonen sedan mörknade och ljusen tändes på det hvita matsalsbordet, hade magistern kommit med en bok, som han sade var känd och berömdöfver hela landet, ehuru Elina och hennes moster icke hört talas därom.

Snart hade Elina låtit virknål och garn sj‘unka ned i knäet, där de förblefvo liggande, medan hon hörde på huru magistern läste högt ur Fänrik Ståls sägner. Hennes ögon glänste, hennes kinder glödde, hon lutade sig fram öfver bordet för att icke förlora ett ord, garnnystanet föll ned på golf-vet och rullade under soffan, utan att hon varsnade det, och hon slog otåligt bort sin mosters anmärkning om, att hon satt sysslolös.

Mest intresserade det Elinas moster, när magistern talte om att Runeberg, som varit hans lärare i Borgå gymnasium, gick klädd i prästrock, men eljes begynte hon finna de ungas samtal om skalder och poesi långtrådigt.

När hon tröttnade att höra på, steg hon upp och gick ut i handkammaren och kom leende och och välvillig tillbaka med ett fång äpplen, som hon radade upp att stekas framför glöden i kakelugnen. När hon sedan satte sig tillbaka i gungstolen med sin stickning, hände det en kväll att hon somnade.

Men de unga hade fortsatt att tala. Det var som om orden fört dem sida vid sida ut i det stora okända landet, till hvilket dikterna öppnat portarna. I det landet såg Elina den resande magistern som en hjälte, emedan han led för frihetens och rättvisanssak. Och för magistern blef den nedböjda, lyssnande flickan med guldglorian om hufvudet och de sammanknäppta händerna i skötet, det vackraste och ljufvaste han någonsin skådat. Men när hon lyfte upp hufvudet och de sågo in i hvarandras ögon, hade orden tystnat.

Den plötsliga tystnaden gjorde att mostern vaknade och ropade till vid åsynen af äpplena i kakelugnen, som blifvit helt svarta, där osade brändt, påstod hon. Elina fick uppbära många förebråelser för sin vårdslöshet och måste genast ut i handkammaren efter nya äpplen. När dessa blifvit uppradade framför glöden, somnade mostern icke mer utan begynte tala om sina minnen från forna dagar, då hon en gång i Helsingfors sett ett menageri med elefanter och jätteormar samt en tiger och en lejoninna i samma bur.-----------

För de båda unga människorna hade de tre dagarna sålunda svunnit hän som en enda lycklig stund.

När slutligen afskedets timme slagit, tog Elinas moster sin stoppade kofta på och följde sin ärade gäst ända ut på trappan. Hennes ögon voro röd-kantade och hon måste oupphörligt snyta sig.

Den resande magistern stod upprätt i släden och svängde det röda resskärpet till svar på afskeds-hälsningarna från trappan. — »Jag kommer igen!»hördes han ropa med hög och glad stämma, — »jag kommer igenl» Bakom mosterns lilla tjocka gestalt sökte hans blickar oupphörligt det unga flickhuf-vudet, kring hvilket solen lät guldglorian glänsa. Det var det sista han såg, när släden vände inåt skogen. — -------

Sedan hade han kommit tillbaka en dag, när gökens rop läto höra sig från kullarna och skogen doftade af ung, frisk grönska. Solen sken, sommarvinden susade, blommorna vajade och gungade på långa stänglar. Midt bland sina blommor stod Elina med ögon som lyste af glädje vid åsynen af den länge väntade.

Med honom följde längtan och oro och önskningar, så som de följa lifvet i spåren. Han bröt sig väg genom rosenhäcken — blommorna bugade sig för honom — mot honom sände de ut sin ljufvaste doft och strödde sina

blad för hans fötter — han var äfventyrets käcke unge man, för hvilken allting lyckades.--------

Det var ungdomsminnen, af hvilka en man ännu kunde hafva sin fröjd, när de åter väcktes till lif.

Men från den ljusa bilden föll plötsligt en mörk skugga. Skuggan antog fru Grahns skepnad i den mörka, dystra, osköna dräkten och med det gåtfullt inbundna ansiktsuttrycket — solljuset förmörkades, det fick eldens hemska, brännande färg.Den ståtlige mannen i gungstolen sprang häftigt upp och gick, liksom för att skaka af sig en pinsam känsla, några gånger fram och åter i rummet. Sedan kastade han sig på sängen och vände ryggen mot den förrädiska brasan, som, redan nästan utbrunnen, endast då och då glimmade till med en tynande låga, hvars sken dock ej mera nådde längre än ut öfver golfvet. Han ville söka några timmars väl-behöflig hvila.

Inne i sängkammaren i den stora tvåmanssängen låg den sjuke. Lampan på bordet var ställd så att ansiktet kom i skugga.

Endast den sjukes stönande andedrag hördes, eljes rådde dödstystnad. Intet ljud i huset, intet ljud utifrån trängde in i denna stillhet.

I länstolen vid bordet satt fru Grahn. Hennes hufvud var djupt nedböjdt och läpparna hårdt pressade mot hvarandra. Det föreföll som om hela hennes varelse koncentrerat sig i ett inre lif, för hvilket den yttre världen icke längre fanns till.

Allt det hon trott glömdt, förgätet, utplånadt, allt det hon trott kufvadt genom många års böner, genom stor ångest och mycken kamp, det hade allt rest sig igen. Det hade plötsligt sprungit fram ur hennes eget inre och stått för henne med så bländande klar-het, som när i en mörk natt en blixt låter hvar linje i ett landskap framträda och hela bilden i en enda sekund ristar sig in i åskådarens minne så tydligt och skarpt att den för alltid fortlefver där, sedd i den hemskt sköna belysningen.

Det förgångna lefde således. Kunde det aldrig omintetgöras? Hörde Gud icke bönerna?... var Gud icke barmhärtig?... Förlät han icke den, som helt underkastade sig hans ledning ?... Hon vred händerna af ångest, i det hon kände sin vanmakt att lösa den osynliga kedja, hvarmed det närvarande säkert och oslitligt fjättrades vid det förflutna.

Dock hade hon trott, att hon genom fullständig lydnad för den himmelske faderns bud och vilja, genom att tyst och utan knot böja sig under hans stränga tuktan fått förlåtelse för sin synd, trott att den varit utplånad och försonad. Men när hon i kväll plötsligt och oförmodadt mött den man hon en gång gifvit sin ungdoms första, rena, gränslösa kärlek, hade hon med förfäran uppdagat, att elden i hennes inre dock icke slocknat, trots åren, trots bönerna. I djupet af hennes själ lefde ännu tviflet.

Han hade en gång öfvergifvit henne. Han hade korsat hennes väg, hennes unga hjärta hade mot-ståndslöst följt honom, han hade glömt henne för en annan, men hade väl hans afsikt varit att bedraga henne? Vissheten skänker antingen lif eller död,den låter lifvet uppflamma eller släcker det, men under tviflets aska gömmes gnistan brännande ehuru utan att lysa.

Därför stego minnena i nattens ensliga tysta timme ännu så lefvande fram. De blefvo frestande, dårande, förskräckande. Hon hade trott sin stumma undergifvenhet vara ro. Minnena väckte oro. Och dock förmådde hon icke jaga dem bort, hon ville det icke. Det var denna onda vilja som förfärade henne, viljan som hon trott fullt och helt kufvad i öfverensstämmelse med Guds afsikter. — —

»Morl»

Den nedböjda kvinnan i skymningen därinne i sjukrummet rörde sig icke.

»Mor!»

Hon såg hastigt upp. Den låga, hviskande stämman var då icke något genljud af hennes egna förvirrade tankar?

Hon såg Rosa med ljudlösa steg smyga fram öfver golfvet till henne.

»Mor borde lägga sig,» hviskade flickan, i det hon lutade sig ned öfver modern.

»Jag är icke trött... jag skulle ändå icke kunna somna.»

»Å jo, det är nog bäst i alla fall att mor hvi-lar en stund på soffan där ute i salen och jag stannar här i stället,» öfvertalade dottern. »Jag kan gärnavaka några timmar nu, jag har sofvit en smul, tror jag... och här behöfs ju egentligen ingenting, far ligger ju som förut.»

»Hvad är klockan ?»

»Jag hörde salsklockan slå två för en liten stund sedan.»

När den unga flickan fortfarande ihärdigt yrkade på att stanna hos den sjuke, steg fru Grahn slutligen upp, lämnade henne sin plats och gick med ljudlösa steg ut i salen.

Ett ljus, som Rosa kvarlämnat på bordet, lyste endast svagt upp det stora rummet. Och därinne kändes kallt. I den svarta, vida ugnsöppningen hade brasan brunnit ned. Den stora väggklockans knäppningar inne i det långsmala skåpet voro de enda ljud, som afbröto den ohyggliga tystnaden och de föreföllo mångdubbelt starkare än under dagens idoga arbetstimmar.

Rysande drog fru Grahn schalen om axlarna och gick fram till härden.

På golfvet lågo några kvarglömda vedträn. Hon böjde sig ned, radade dem ett efter annat långsamt in i ugnen och satte sig sedan i länstolen, som Maria på kvällen skjutit fram till brasan.

Det var omöjligt för henne att söka sömn, icke ens lägga sig ned på soffan förmådde hon ... Tankarna ... tankarna lämnade henne ingen ro.Hon satt och stirrade in i glöden, ur hvilken små blå lågor småningom kröpo fram och begynte slingra sig kring veden. När de höggo sitt tag i det hvita björknäfret, sprakade det till och rullade ihop sig, men ledde tillika elden utöfver veden, tills de små sprakande gnistorna och nästan osynliga blå lågorna flammade upp till en stor eld, som susade och sj‘öng, medan den förtärde de väldiga björk-klabbarna.

... Så hade ock i hennes eget lif ur en liten gnista, ur en vacker liten blå låga slagit upp en eld, som förtärde henne... Hur hade hon icke kämpat, hur hade hon icke bedt om kraft att släcka den . .. Hörde Gud icke mer hennes böner? Hade han öfvergifvit henne ... eller var det ett straff?

Syndens lön var döden, hade hon ju läst.

Plötsligt sprang ur hennes förvirrade tankar den förfärande vissheten fram, att Gud, som var sanningens Gud, han som var helig och rättfärdig, låtit straffet komma, därför att hon hållit sin synd hemlig.

Syndens lön var döden. Den ende som kände hennes synd var mannen, han som nu låg utan medvetande därinne. I går, när han plötsligt fallit ned och de trodde han var död, hade den tanken genomilat henne att ifall han dog, var det ingen mer som visste af hennes skuld. Då blef det som om hon aldrig felat inför människorna.Men syndens lön var döden,... måste han dö för hennes synd ?... Kräfde Gud, den helige och rättfärdige, sanningen hel och uppenbar . . . utplånade han endast den synd, som öppet bekändes?... Var det därför han denna natt låtit det förgångna åter lefvande stå upp och träda inför henne ... var det för att visa huru svagt och syndfullt hennes hjärta var . . . visa att det ännu älskade sin synd?

Syndens lön var döden . .. måste mannen dö för hennes skull? — Hon böjde sig ned och slog för-tviflad händerna för ansiktet.

Dörren från farstun öppnades och någon kom in. Hon märkte det icke, förr än fosterdotterns högväxta gestalt stod bredvid henne.

Fru Grahn ryckte till. »Hvad är det du vill Maria?» frågade hon häftigt och såg upp med en misstrogen blick, liksom fruktade hon för att den unga flickan spionerade på henne.

»Jag kom bara för att se huru det var därinne,» svarade fosterdottern. »Först smög jag mig in i sängkammaren, där allt var som förut och Rosa satt vid sängen. När jag sedan såg mor här i salen, tänkte jag att jag väl också

kunde stanna här... det är ju ändå icke möjligt att sofva i natt.»

Hon drog fram en låg pall och satte sig bredvid härden.

Fru Grahn svarade intet. Så sutto de tysta en

6. — Ljud i natten.stund och hörde i nattens stillhet endast brasans susande och den stora klockans knäppningar.

Plötsligt utbrast Maria:

»Han är en härlig man, professorn, tänk mor, han har lofvat hjälpa mig med att komma till Helsingfors för att studera, så som jag alltid längtat göra ... jag får lära mig något. .. och jag får besöka honom i hans hem ... aldrig har jag sett en sådan man förr,» tilläde hon hänförd och knäppte ihop händerna.

Fostermodern betraktade henne förfärad. Flickans ögon lyste med sällsam glöd. Var det ett återsken från härden ... eller var det gnistan, som glimmade och glödde, innan den slog upp i förtärande låga ? Allt blef så oroande, så skrämmande i denna underliga, tysta natt.

Fru Grahn kände ångesten inom sig stiga och växa. Synden, som hon hållit hemlig, omsnärjde ju hela hennes hem, och hon stod ensam med ansvaret nu. Det blef mera än hon mäktade bära. Den tanken brände som eld i själens innersta, tystnaden blef outhärdlig.

»Maria,» utbrast hon plötsligt ångestfullt, »det var en gång en ung flicka. Hon längtade liksom du ut i världen för att finna glädje och lycka.

Hon lefde tillsammans med sin gamla moster på en liten ensam gård. Dagen i ända virkadeoch broderade hon, dagarna kommo och gingo den ena precis lik den andra, och byrålådan med spetsarna och broderierna, som voro ämnade till hennes utstyrsel, fylldes småningom, medan hennes sinne fylldes af många tankar och en stor längtan, som hon icke kunde tyda.

En kall, stormig vinterkväll trädde en ung man oförmodadt in i hennes hem. Han hade åkt vilse i yrvädret och mörkret, men slutligen, ledd af ljuset från hennes boning, letat sig fram till gården. I tre dagar rasade ovädret så att ingen kunde bana sig väg genom drifvorna, som tornade upp sig manshöga.

Den unga flickan förstod snart, att han som kommit var en märkvärdig man. Han hade blifvit bortskickad därför att han sagt hvad andra tänkte, men icke vågade säga. En sådan modig ung man var det just den unga flickan alltid drömt om.

Dagarna fylldes nu för henne af underbara nya tankar och nätterna af strålande drömmar, när den resande magistern talade om ett stort märkvärdigt land, som han drog in i. Fosterlandet kallade han det och landet var också hennes, försäkrade han. Hon blef mycket glad däråt, mest därför att de ju då ägde något gemensamt.

När han reste bort, lofvade hon ofta tänka på honom. Hennes tankar hade kraften att hjälpa ho-nom öfver många svårigheter, därför att hon i dem såg honom just sådan han själf önskade vara, förklarade han saken för henne. Men han lofvade komma tillbaka; på sommaren, när han skulle resa till sitt hem, ville han taga vägen förbi hennes boning.

Och han kom åter. När skogen stod doftande af unga löf och gökens rop läto höra sig från kullarna, var han där igen hos henne.

Hon hade haft så brådt med att ställa sin trädgård i ordning tills han skulle komma. Därför blef trädgården det året skönare än någonsin förr, alla blommorna där bidade med henne. Medan hon gräfde och planterade, kändes det som om solen låtit blodet sjuda i hennes ådror, den ljumma vinden blef en smekning öfver hennes kinder, allt lif, som spirade upp kring henne, väckte hennes ömhet och hon genomträngdes af en längtan så stark att den ibland dref tårarna upp i hennes ögon... Huru mycket han och hon tänkt på hvarandra och saknat h varand ra, huru stark deras längtan varit, visste de icke själfva, innan de sågo hvarandra åter... Allt var den gången så härligt. .. naturen stod i sin midsommarskrud... de voro så unga... så varma ... och sommarnatten var så hemlighetsfull .... så tyst... så underbar» ...Den talandes röst sjönk ned till en hviskning och tystnade.

Maria satt orörlig af fruktan att förlora ett enda ord. Sådant tal hade hon aldrig förr hört af sin fostermor, som eljes städse tigande förrättade sitt arbete i hemmet.

Men när tystnaden alltjämt fortfor, kunde flickan icke styra sin otålighet och utbrast sakta: »huru gick det sedan?»

Utan att se på den frågande, som om en inre röst drifvit henne att tala, tog fru Grahn åter upp:

»En sommardag satt den unga flickan på gung-brädet i syrénbersån. Hon hade plockat sin korg full med krusbär och satt sig att hvila med armbågarna stödda mot bordet och händerna under hakan. Solskenet trängde i långa, smala strimmor fram mellan grenarna, när vinden rörde bladen, dallrade strålarna öfver bordsskifvan och randade hennes ljusa bomullsklädning. På marken kröpo myrorna i en rät svart linje öfver sanden, ibland förvillade sig någon af dem upp på hennes klädning, men när den vågade sig ända ut på hennes arm, skakade hon den med en otålig ryckning häftigt till marken. Eljes satt hon stilla, försjunken i tankar med blicken mot de soliga, hvita skyarna, som långsamt seglade fram på den klarblå himlen öfver bersån. Hon hade mycket att tänka på.Plötsligt stod där en ung man framför henne. Han såg röd och upphettad ut, som när någon gått en lång väg i sommarvärmen. Hastigt och med upprörd stämma frågade han den unga flickan, om hon icke sett huru troget han tj’änat i många år för att vinna hennes hand. Kunde hon icke tänka på honom, så som en kvinna tänkte på sin hjärtans kär?

Hon förmådde först ingenting svara, emedan frågan kom så oväntad. Men sedan bad hon honom häftigt aldrig mer tala därom ... aldrig kunde det han bad om ske.

Då bröt trotset hos honom fram. Var han icke en hederlig karl... kände hon honom icke ända från barndomen och visste att han varit henne trogen ? Hvad hade hon emot honom. Sedan tystnade han, som om han ångrat sin häftighet och såg bedröfvad på henne.

Han förstod, att världen dårat hennes sinne, men när hon en gång lärt sig inse att världen var endast flärd och bedrägeri, då skulle hon också förstå att han var hennes bästa och trognaste vän . .. till dess lofvade han vänta.

När han sagt detta, vände han sig om, hoppade öfver en blomstersäng och skyndade ut genom grinden.

Blodet sjöd i flickans ådror, kinderna blossade,hjärtat slog häftigt och hon drog efter andan, som om hon varit i fara att kväfvas.

Människorna kallade ingenjören en hederlig och bra karl, men hon visste ju att alla hennes tankar slocknade, att alla hennes drömmar bleknade bort och förlorade sin glans, ifall hon talade om dem för honom. Det blef alltid trångt och mörkt och kväfvande, där han var. När hennes moster hörde ingenjören tala om »det enda nödvändiga för människor,» brukade hon knäppa ihop händerna och förklara, att han var en allvarlig ung man och ville aldrig fästa afseende vid det förhållandet, att han anslutit sig till »den nya tron,» som till så mångens förfäran gjort sitt intåg i socknen. Han var ju gamle prostens son, slog hon afvärjande bort hvarje anmärkning härom.

När ingenjören förut om somrarna kommit hem på besök till sina föräldrar i prästgården, hade den unga flickan varit glad att träffa honom, men nu blef hon det icke mera.

Ty hennes själ var fylld af de nya tankarna och de stora förhoppningarna. Sedan hon återsett den resande magistern, efterföljdes hoppet af den brännande längtan. För hvarje dag som gick, blef hennes längtan allt starkare och mäktigare ... också hon ville ut i det stora okända landet, där han lefde och arbetade ... hon ville ... hon måste dit.Det var detta hon satt och tänkte på, när ingenjören störde henne. Harmen öfver det ovälkomna frieriet dref hennes häftiga sinne till ett hastigt beslut.

När hon kom in, kunde hennes moster genast se att hon gråtit, emedan ögonen voro rödkantade. Och när hon tog en gammal sax och satte sig vid bordet att snoppa krusbären, frågade mostern plötsligt: 'Hvarför gick ingenjören så hastigt bort i dag?’

’Han hade förmodligen icke roligt här längre,’ svarade den unga flickan spotskt.

’Då har du gifvit honom korgen, dåraktiga barn/ förebrådde mostern.

Men nu blef det slut med flickans självbehärsk-ning. Tårarna strömmade utför hennes kinder, hon kastade saxen ifrån sig och skyndade ut.

När hon följande morgon åter tog fram korgen med krusbären, sade mostern ingenting utan gick bara oroligt och småsysslade i rummet, tills flickan bröt den tryckande tystnaden med att fråga efter en gammal släkting hon fordom som barn hört talas om.

’Ja/ svarade mostern ifrigt, hjärtans glad öfver att den tryckande tystnaden ändligen var bruten, ’urmakaren och rådmannen Samuel Bmck, som är din mors och min köttsliga kusin, bor i... stad. Detär visserligen länge sedan jag sist hörde något af honom, men i fall han dött, skulle jag nog alltid blifvit bjuden till begrafningen.’ Hon förstod emellertid icke hvad hennes systerdotter ville af den gamle herren.

Men när flickan begynte fråga efter hans fru, glömde mostern, af ifver att berätta, bort allt vidare spörsmål om flickans nyvaknade intresse för släkten. Mostern hade en gång i ungdomen tillsamman med sin syster rest på besök till kusinen Samuel Baeck. Hans fru hade varit en liten svartmuskig varelse, långt ifrån vacker och ingen af dem hade egentligen kunnat begripa huru den vackre, ståtlige Samuel Bseck gift sig med en så ful flicka. Men hon var klok och han älskade henne så högt, att han velat bära henne på sina händer öfver alla lifvets vedermödor, hade han sagt.

Han var en man som sett och upplefvat mycket. Få kvällarna hade han alltid suttit och talat om sina vandringar som ung gesäll genom Tyskland, Frankrike och många andra länder. Ibland blef han rakt liksom yr och galen i hufvudet så snart han begynte berätta om att han varit med i Paris, när folket gjorde revolution, och där fått ett värjhugg i armen. Han ref upp skjortärmen för att visa ärret och skrek och väsnades om folkens rättigheter, om frihet och broderlighet och mycket annatsom ingen kunde förstå. Men när han var vid sådant lynne, vågade icke ens hans hustru komma fram med sina vanliga invändningar och det gjorde henne godt att någon gång få hålla mun, slutade mostern sin framställning.

När hon tystnat, sade den unga flickan, att hon gärna ville fara på besök till den gamle rådmannen.

Först begrep den gamla frun rakt icke hvarför hon skulle resa dit, men när flickan svarade att hennes mor och moster ju också i deras ungdom gjort besök hos släktingen, blef detta ett så vägande skäl att mostern måste gå in på förslaget.

Sedan återstod ännu att vinna förmyndarens samtycke till resan.

Det gick oväntadt lätt, när han en dag kort därefter kom på besök. Han var en stor, bullersam karl med ett eldrödt, skäggigt ansikte och ett skratt, som gaf eko i hela huset. Han förstod heller icke hvarför den unga flickan ville ut och resa — fanns det icke karlar i socknen, ifall hon bara behagade välja? frågade han skrattande. Nej, hon fick icke taga det illa upp att han skämtade en smul, det var så hans sätt med unga flickor; och han ställde intet hinder i vägen för hennes resa, afgjorde han slutligen saken, när han klef upp i sin kärra, piskade på sin häst och ropade sitt dånande farväl.Han talade alltid ogärna om affärer. Han slog bort alla frågor med påståendet att kvinnor ändå icke förstodo sig på sådana ting och det därför blef bäst för dem själfva, ifall män togo deras pengar om hand och sedan gåfvo dem hvad de behöfde — allra minst borde unga flickor befatta sig med sådant, plägade han säga. Men när sist och slutligen ändå redovisningens dag en gång kom, drog den stor vanära öfver honom.

Så snart förmyndaren rest, måste mostern söka fram sina sällan begagnade skrifdon och sätta sig ned för att under mycket hufvudbry och med många omskrifningar återknyta den så länge afbrutna förbindelsen med rådman Samuel Baeck.

Under tiden gick den unga flickan fram och åter i rummet, drog ut byrålådor, slog upp skåpdörrar och granskade alla sina kläder och tillhörigheter. Hennes oro hade flytt, hennes ängslan förstummats, hoppet lyste åter med sitt stora strålande sken hennes väg ut mot framtiden och lyckan. — Ty till staden, där rådmannen bodde, hade också den resande magistern styrt sin färd.»—---------

Fru Grahn tystnade åter, i det hon djupt drog efter andan. Allt det som i åratal legat gömdt inom henne, bröt likasom af en inre oemotståndlig nödvändighet fram. Hon hade glömt att någon hörde hennes ord. De voro icke ord mera för henne, devoro vittnesbördet, som Gud kräfde att hon skulle afgifva uppenbart, så som hon förr bekant det i hemlighet inför hans ansikte. Detta vittnesbörd blef för henne verkligheten, som hon under sj'älfransakan ånyo genomlefde.

När hon en stund tyst sett in i den fladdrande brasan, var det som om hon skådat något vackert och tog med vek röst ånyo upp:

»Den gamle rådmannen, som den unga flickan kom till, var en ovanlig man, en stillsam, saktmodig man. Han trifdes bäst i sin verkstad och allra bäst i den lilla tysta kammaren innanför verkstaden, dit ingen annan flck sätta sin fot. Endast där, plägade han säga, kände han riktigt arbetets lycka, där fladdrade idéerna liksom mångskimrande underbara fåglar öfver hans hufvud, i det han sökte fånga och kvarhålla dem, där drömde han skapelsens evigt unga dröm, medan väggarna vidgade sig till en omätlig värld kring hans stora tanke. Och när hans verk en gång stod färdigt, skulle det skänka människorna den stora, rätta lyckan, påstod han hemlighetsfullt.

Stadsborna skakade på hufvudet och talade med ett tviflande småleende och en axelryckning om någon märkvärdig maskin, som den gamle herrn sysselsatte sig med därinne i verkstadskammaren. Emellertid visste ingen riktigt besked därom, emc-dan rådmannen behöll hemligheten för sig själf och släppte ingen in på sitt fridlysta område.

Men en dag öppnades dörren till verkstadskam-maren för den unga flickan. Rådmanskan hade skickat henne med matbud till den gamle mannen, som vid sitt hemlighetsfulla arbete därinne glömde både softid och mattimmar. Så snart han stängde dörren till verkstadskammaren, förlorade hans hustru helt och hållet sitt vanliga välde öfver honom, ty på de underliga vägar hans tankar då vandrade, hvarken kunde eller ville hon följa honom åt. Det enda hon förmådde göra var att förmedels många knackningar på den stängda dörren och många bud och kallelser hindra honom att draga ofärd öfver huset och vålla sin egen undergång genom försummade måltidstimmar.

När den unga flickan knackade på, bjöd rådmannen henne stiga in. Det var för henne bevis på hans högsta gunst och största förtroende.

Sedan sutto de ofta därinne i den tysta verkstadskammaren, den gamle mannen och den unga flickan. När ljuset tändes på arbetsbordet, klefvo deras långa skuggor uppför väggen i kapp med den märkvärdiga skuggan af ett högt föremål, som stod i en vrå, täckt af ett hemlighetsfullt grått skynke. Den gamle mannens långa, hvita skägg böljade glänsande nedöfver bröstet och ansiktet bar ett uttryck af sällhet, medan han sålunda arbetade på att smida lyckans hemlighetsfulla gåfva åt människorna. Bredvid honom lutade flickan ned hufvudet öfver underliga skrufvar, ringar och hj‘ul, som hon fått att handskas med. Rådmannen ville lära henne urtillverkning. Han hade i Schweiz sett kvinnor sysselsätta sig därmed och tyckte att de också här hemma borde ut-öfva ett så nyttigt yrke, det lönade sig alltid bättre än att virka och brodera och den unga flickans fingrar voro liksom enkom skapade för sådant handtverk, påstod han.

Medan de sutto vid arbetet, berättade han om märkvärdiga händelser, som timat den tiden han som ung gesäll vandrat kring i länder, där solen alltid strålade, där vinet gnistrade rödt som blod eller lyste som gulaste guld och där alla kvinnor varit vackra — lika vackra som den unga flickan själf, skämtade den gamle mannen och nöp henne i örat.

Han hade en gång stått på Paris barrikader under en trefärgad fana. På den tiden hade frihet, jämlikhet och broderlighet lyst upp världen med ett stort strålande sken och gjort både jorden och människorna goda och rättfärdiga, sade han. Men sedan hade människorna åter glömt de stora och höga tankarna för sina små egennyttiga beräkningarsskull och världen hade åter blifvit ful och mörk genom deras strid och afund. Ty där orättfärdigheten vinner insteg, dräpes allt det spirande goda vida omkring, liksom växtligheten förtäres af frosten, och det värsta är, att människorna sedan icke mera förstå huru små och lumpna och eländiga de blifva, tilläde den gamle mannen suckande.

Men när den unga flickan frågade, hvarför han icke stannat kvar därute i den stora härliga världen, sköt han sina glasögon upp mot pannan, såg allvarsamt på henne och svarade:

’Ser du, det kunde j’ag inte, barn lilla — nej det kunde jag inte. I mitt hjärta längtade jag alltid hem. När jag där borta såg något nyttigt, godt eller vackert, tänkte jag alltid på huru jag skulle lägga det på minnet eller lära mig det för att sedan hemma kunna undervisa andra. Och när sommaren förde sin glödande hetta och förpestade luft till de stora städerna, hade jag gärna vändt alla härligheterna ryggen bara för att få andas ut hemma i den svala björkhagen, där jag visste att det ljusa löfvet vajade för vinden, att väpplingen doftade i gräset och solen hvar kväll sågs sjunka i den glänsande fjärdens vågor. Eller när vintern därborta svepte allt i sina gråa dimmor, tänkte jag på huru snön hemma lade sig hvit och ren öfver jorden, huru den knarrade och gnistrade och huru bjällrornas klangjulmorgonen bars vida öfver den frusna sjön. — Ser du barn lilla, allt det som då gick genom mina tankar, det hade jag vuxit upp med, det hade vuxit samman med mig och blifvit en del af mig själf. Därför kan man aldrig glömma sådant, aldrig komma ifrån det, hvarhelst man går i världen. Men det förstår bara den som är borta, hvad hemmet är.

När jag sedan kom hem, var dock icke allt sådant jag skådat det i min längtan. Människorna sökte icke sanningen, den stora sanningen som ensam upplyser hjärtat. Jag hörde dem tala om ett land och om ett folk, men när jag bad dem se ut öfver jorden och skåda alla dess länder och tänka på att alla dess folk voro bröder, förstodo de mig icke. Men det hämnar sig dock en gång, ifall man blott tänker på sig själf och på sin egen fördel. —’ När han talade härom suckade han alltid.

Ofta talade nog den gamle mannen mera till sig själf än till den unga flickan. Och hon förstod icke då allt hvad han sade, ty hon var själf omgyck-lad af drömmar. Ingen vinner heller någonsin rätt kunskap om lifvet endast genom andras ord. Men senare har hon ofta tänkt på hans yttranden.

Ja, han var en märkvärdig man, den gamle urmakaren,» upprepade fru Grahn, dröjande vid det vackra ungdomsminnet, — »ehuru människorna i denlilla staden kallade honom svärmare och påstodo att de här behöfde klokt och praktiskt folk, som kunde leda utvecklingen i den rätta fåran.»

Men liksom rädd att förirra sig från ämnet och omotståndligt drifven af den för henne själf okända inre makt, som tvang henne att tala, tog hon ånyo upp:

»En dag, när den unga flickan som vanligt var på väg till verkstadskammaren, ringde klockan i butiken. Emedan gesällen icke var inne, vände hon om för att se hvem som kom.

Hon gaf till ett rop af öfverraskning — därute såg hon magistern.

Men hon såg icke strax vid hans sida, till hälften skymd af dörren, en ung dam, som vid hennes utrop vände på hufvudet och betraktade henne med en lång, forskande blick. Hon blef alldeles röd i ansiktet, när magistern presenterade mamsell Therese.

Det var en hög, ståtlig ung dam, klädd i röd kappa. Hennes ur hade gått sönder och hon ville få det gjordt i stånd igen, sade hon.

Nu kom rådmannen dit. Sedan han med lupen för ögat undersökt det dyrbara lilla uret, anmärkte han att fruntimmersur alltid voro i olag, ty om än de smidiga, fina kvinnofingrarna kunde utföra arbeten, som karlhänder knappt vågade ta i, så kunde de i

7. — Ljud i natteti.alla fall icke sköta sina ur, påstod han bestäradt. Men han fick svar på tal af mamsell Therese. Alla stadens unga damer pratade och skämtade gärna med rådman Bmck, som alltid hade ett muntert infall till hands och var så gammaldags sirlig och höflig tillika.

Den unga flickan åter fick höra att magistern, som var lärare för kommerserådet Forsinghs söner, ännu bodde med familj‘en ute på kommerserådets vackra sommarställe en mil från staden. Men hon och han fingo icke tala ostördt med hvarandra, ty mamsell Therese vände sig som oftast om och kastade in en anmärkning i samtalet. Under hennes öfvermodiga granskande blick tyckte sig den unga flickan krympa ihop och förintas; magistern

föreföll henne med ens långt aflägsen, som om de talat på långt afstånd från hvarandra och han varit en främmande man.

Sedan fick han endast tid att hastigt trycka hennes hand till afsked, han måste skynda att öppna dörren för mamsell Therese, som var färdig med uret och hade brådt om att komma hem.

När den unga flickan genom fönstret såg de båda vackra unga människorna sätta sig upp i den prydliga lilla jaktvagnen och mamsell Therese taga tyglarna om hand, medan vagnen rullade bort i en sky af damm, kändes det som hade en kall, järn-hård hand klämt om hennes strupe och två stora mörka ögon hånfullt betraktat hennes kval. Hon ville skynda in, men kvarhölls ännu ett ögonblick af rådmannens nyfikna fråga, huru hon kände magistern.

I förmaket mötte hon rådmanskan. Den gamla frun, som stod och vattnade sina blommor, uttalade sitt skarpa klander öfver att mamsell Therese flackade omkring med en främmande karl.—Jag känner hennes konster, sade den gamla frun med sin ogillande bestämda skakning på hufvudet, hon är en själfrådig flicka, som styrt hela hemmet i flera år alltsedan moderns död. Kommerserådet är vansinnigt svag för sin enda dotter, allt hvad hon pekar på, skall hon få. Hon har varit i pension i Stockholm och har nyss kommit hem från Schweiz, där hon vistats hela vintern för att fullkomna sig i franskan. Ingenting här hemma är godt nog åt henne, alla hennes kläder tagas från Stockholm, ty naturligtvis håller hon aldrig själf en synål i handen. Och gulduret med briljanter, som fadern en gång hämtat med från Paris, måste jämt hit att repareras — hon äger smycken, som en prinsessa kunde afundas henne.

Den gamla frun retade allt mera upp sig vid tanken på detta slöseri. Kom-mer se-rådet Forsinghl upprepade hon med ringaktande betoning af hvarje stafvelse, i det hon fortsatte att tala om huru kom-merserådets far som en dum bondtölp vandrat in från landet till den lilla staden, där hennes far tagit honom i sin tjänst som springpojke. Men några år senare var han fräck nog att öppna en egen bod midt emot hennes fars vid stora torget, han hade den där bondslugheten i sig och därför betydde hänsyn, tacksamhet och upphöjda tänkesätt intet för honom i bredd med vinning och pengar.

Men Baeck är i afiärer precis lik barnet, som föddes i går, han förstår ju icke ens taga betaldt för sitt arbete, i fall jag icke drifver in fordringarna, anmärkte den gamla frun harmset. — Ja, naturligtvis är han i sitt yrke en mästare och en konstnär, det intyga alla som förstå något, skyndade hon att till-lägga, i det hennes lilla fula, skrumpna ansikte tindrade af stolthet såsom alltid när hon talade om mannen, ty hon beundrade och älskade sin vackre, ståtlige man öfver allt i världen, säkert icke minst därför att han var hennes man.

När sedan, fortfor hon, medan två röda fläckar, som vanligt när hon blef upprörd, stego fram på hennes kinder, min far plötsligt och oväntadt dog, var det dåliga tider och ondt om pengar i landet och allt hvad vi ägde måste säljas och realiseras, emedan ingen fanns, som kunde öfvertaga hans stora affärer. Då satt gamle Forsingh där och passade på liksom spindeln i nätet. Aldrig syntes han själf,men allt som måste gå till underpris, det hade han sist och slutligen slagit klorna i — det var kvarnar ... och sågar... och stadsgårdar .,. allt blef hans. När tiderna sedan ånyo blefvo goda, var han rik, mäkta rik. Och sonen, som skulle göras fin och förnäm, skickades till England, där han vistades många år och gifte sig med en engelska. Vid återkomsten dugde sedan ingenting hemma mera, de gamla hederliga sederna och bruken ringaktades, allt skulle kan tänka vara utländskt och modernt. Men om rättvisa funnes till, borde en del af kommerserådets rikedomar egentligen vara min, afgjorde den gamla frun bestämdt.

Sedan kastade hon plötsligt fram en förmodan, att kommerserådets dotter var kär i magistern, som alltid följde henne likt en skugga.

Men när den unga flickan icke kunde hålla en häftig motsägelse tillbaka, var den gamla fruns misstänksamhet väckt, och hon tog genast reda på huru den unga flickan kände honom. Så snart hon hört att han under storm och oväder en gång tagit sin tillflykt till flickans hem, yttrade hon sitt ogillande öfver bekantskapen med en så farlig karl. Hon hade hört, att han blifvit bortskickad från universitetet, och hvad helst man än talade om att lida för

rättvisans och frihetens sak, så visste hon att olydnad var ett fel och att öfverheten måste lydas och äras så som det stod i Guds ord.Lyckligtvis blef den gamla frun utkallad, ty den unga flickan kunde icke mera hålla tårarna tillbaka. Hon flyktade upp i det stora vindskontoret, där hon fick vara ensam med sin sorg. Hur hade hon icke drömt om återseendet med den älskade. Det hade stått för henne som det enda säkra i världen att all sorg och oro skulle försvinna i samma stund de åter fingo träffas. Längre fram, högre upp, djupare ned hade icke hennes tankar trängt — hon var ju bara en stackars okunnig flicka.

Men när hon vid hans sida skådat den stolta, rika kvinnan med den öfvermodiga blicken, brast hennes ljusa tro. Allt mörknade kring henne.

Ur detta mörker stego fasansfulla tankar fram med hat till den stolta unga kvinnan. Och ur ett hemlighetsfullt okändt djup i hennes själ höjde sig en dunkel aning om något okändt, fasansfullt, som oundvikligt närmade sig. Hon kastade sig ned på golfvet och grät, så som ett ungt, oerfaret människobarn gråter ut sin sorg öfver lifvets förfärande hårdhet, när det ställer oss till ansvar för vårt oförstånd, våra fåvitska önskningar och begär.»

Den berättandes ord dogo bort i en hviskning, som knappast kunde uppfattas, när hon tilläde: »Ty ett svagt, älskande hjärta blir i kampen med lifvet endast ett svidande, blödande sår.»Det blef tyst i rummet. Fosterdottern rörde sig icke, instinkten lärde henne att intet fick störa denna själens uppståndelse ur en mångårig tystnads graf.

Och åter ljödo orden i nattens stillhet, trängde sig fram oemotståndligt såsom regnet strömmar ned, när molnen skockat sig eller solen skiner, när de ånyo skingrats.

»Ännu en gång,» begynte fru Grahn ånyo, »tog

den unga flickan sin tillflykt till människor. Hon

sköt oron och fruktan för framtiden ifrån sig. Lifvets glädje måste hon finna — allt kunde kanske ännu blifva bra.

Till den lilla staden hade kommit en ung utländsk dansös för att lära ungdomen dansa. Mamsell Rosita var ännu en helt ung flicka, som reste omkring i landsorten och höll dansskola, åtföljd af sin gamla tant. Egentligen var hennes tant alls icke släkt

med henne utan följde bara af godhet den unga

danslärarinnan, som ju icke kunde resa ensam i det främmande landet. De hyrde rum hos en af rådmanskans släktingar och sålunda hände det en dag att den unga flickan blef bekant med henne.

Den unga flickan var först blyg och tyst, men mamsell Rosita var i stället munter och pratsam. I ett nu blefvo de bekanta, och länge dröjde det ej,innan de kallade hvarandra du och slingrade armarna om lifvet på hvarandra.

Aldrig hade den unga flickan förr sett en sådan varelse som Rosita, hon var bländande vacker och strålande glad. Och trots sin ungdom hade hon sett och pröfvat åtskilligt af lifvet, och visste därför besked om mycket, som den unga flickan aldrig haft en aning om.

Så långt tillbaka Rosita kunde minnas, hade hon rest omkring med ett konstberidarsällskap från ort till ort och från land till land. Likvisst var den gamle konstberidaren icke hennes far och ännu mindre var hans hustru hennes mor, det trodde hon fullt och fast, ehuru hon icke visste hvilka hennes föräldrar varit. Och mycket stryk hade hon som barn fått af konstberidarherrskapet, som också låtit henne både frysa och svälta. Men allt det svåra och sorgliga glömde hon, så snart hon dansade, då kände hon sig sväfva på tåspetsarna in i en glad, lj'us undervärld, där alla människor voro goda mot henne, där applåderna ljödo och där varma beundrande blickar flögo som solstrimmor öfver hennes väg — då var hon lycklig.

En gång, när sällskapet på sina färder kom till Helsingfors och konstberidaren en dag varit riktigt ovanligt elak emot henne, gick hon bort från honom.Då hade lyckan fört henne till den gamla snälla tanten, som tog vård om henne.

Det var förvånande att höra Rosita tala om huru underbar konsten var. När hon beskref, huru hon sväfvade fram

på yttersta tåspetsarna, tycktes detta blifva det skönaste i världen, och hennes konst var icke blott det allra bästa, det allra roligaste och det allra vackraste hon visste, utan därtill kom, att hon af den fick sin utkomst och genom den kunnat göra sig fri. Ty för konsten förmådde ingen skrifva lagbud eller lägga hinder i vägen, påstod hon bestämdt.

Den glada Rosita fick snart många vänner i den lilla staden. Ibland när dc sutto flera unga flickor tillsamman kunde det hända, att hon plötsligt sträckte ut sitt ben och förde foten upp till munnen så att hon bet i sin lilla tåspets. Emedan ingen af de andra flickorna förmådde göra det konststycket efter, beundrade de det alldeles ofantligt. Men Rosita bara skrattade och gjorde narr af dem. Sådant betydde ingenting i bredd med den verkliga stora konstens svårigheter och stränga fordringar, ehuru man för att begripa dem behöfde kunskaper eller fin känsla och människorna i allmänhet genast voro färdiga att låta dåra sig af konststycken, förklarade hon.

Bekantskapen med Rosita väckte hos den ungaflickan en tanke till lif. Rosita var olik vanliga människor. Rosita såg på lifvet och förhållandena så naturligt med sina konstnärsögon och mätte dem så stort med sin konstnärsmåttstock. Dessutom var Rosita en främling, som snart åter reste bort, därför ginge det lättare att öppna sitt hjärta för henne än för någon annan, som sedan alltid skulle vara tillstädes liksom för att vakta på hemligheten. Men när främlingen reste, blef det som om ingen någonsin hört eller vetat däraf.

En dag sade sig den unga flickan hafva hört att dansöfningarna försiggingo i kommerserådets stora salong och frågade, om Rosita någon gång träffat magistern där i huset.

Ja, ibland kommo han och mamsell Therese för att se på dansen, svarade Rosita.

Var kommerserådets dotter alltid med honom?

Då kunde Rosita naturligtvis förstå att något låg under frågan och förmådde i en handvändning på sitt raska och hurtiga vis sin väninna att tala rent ut. Ja, ända ned till bottnen af hennes hjärta fick Rosita dock icke skåda, det låter en ung flicka sällan en annan göra.

Magistern och den unga flickan måste träffas, afgjorde Rosita, som uppmärksamt suttit och hört på, medan hon svängde sin lilla fot af och an. Intet blef farligare och mera vilseledande än tystnaden.Det var kvinnornas stora fel att tiga, när de borde tala, men tala, när tystnad var nödvändig. Endast ifall människorna lärde sig handla och tala öppet och ärligt med hvarandra, kunde världen blifva bra en gång, trodde hon, och lofvade ställa så till, att den unga flickan finge träffa magistern. Så allt för svårt blef det väl icke, att få en karl dit man ville, skämtade hon på sitt öfvermodiga vis.

Några dagar därefter kom Rosita och bjöd sin väninna till slutbalen i kommerserådets hus, där hon skulle få träffa den hon önskade.

Förgäfves invände den unga flickan, att hon var för ovan och blyg att gå på bal och dessutom icke kunde dansa.

Men det ville Rosita alls icke höra talas om, alla människor måste kunna dansa, påstod hon. Så tog hon sin väninna kring lifvct, svängde rundt om med henne och fann att hon kände både vals- och polkastegen. I ett nu bjöd sedan Rosita också upp rådmannen och rådmanskan till dans för att äfven lära henne turerna i kadriljen.

Rositas käcka munterhet var smittsam. Rådmanskan begynte söka i sina gamla gömmor och fann ett bredt blått sidenskärp, enkom till en baldräkt. Och när hon tog de små hvita sidenskorna, hon fordom burit, ur silkespapperet med hvilket de voro omlindade för att icke gulna, sutto de liksomgjutna på den unga flickans fotter, ehuru den gamla frun knappast ville tro det, emedan fordom ingen af hennes ungdomsväninnor kunnat träda foten i hennes sko.

Ja, de voro goda mot henne, de båda gamla —» anmärkte fru Grahn. Hon gjorde ett litet uppehåll och skuggan af ett leende skymtade vid detta ungdomsminne fram öfver hennes anlete.

»När den unga flickan sedan på balaftonen stod färdigklädd i sin hvita linongklädning, kom rådmanskan in och fäste högtidligt kring hennes hals ett blått turkoshalsband sammanhållet af en fermoir med en äkta pärla uti,

hvilket hon fordom fatt af sin far. Hon ville icke, sade hon stolt, att rådman Baecks släkting skulle komma till kommerserådets bal rätt och slätt som en fattig flicka. Sedan beundrade det gamla herrskapet den unga flickan och funno henne mycket vackrare än den svarthåriga, mörkhyade mamsell Therese, som kallades stadens skönhet.»

Men leendet slocknade åter på den berättandes läppar och smärtan intog dess plats, medan hon fortfor:

»På balen rörde sig den unga flickan liksom i en sällsam dröm. De främmande människorna, den praktfulla våningen, de strålande ljusen, den brusande musiken, allt ängslade och skrämde henne. Redan vid ingången svek modet henne och hon hade gärnavändt om, ifall hon icke vetat att hon måste gå på för att träffa honom.

Han bjöd upp henne till dans. När hon då stod vid hans sida i kadriljen, var det som om hon plötsligt vaknat ur drömmen, hvilken hållit henne omsnärjd, och nu som vaken sett och förstått allt. När hon såg honom dansa ut med kommerserådets dotter och varsnade det segervissa leendet på den vackra kvinnans läppar, drog genom hennes tanke ett af Rositas förflugna yttranden om någon, som blifvit bergtagen i prakt och härlighet och därför ingenting såg och hörde och ingenting mindes från fordom.

Hon förstod hvad Rosita menat och gripen af namnlös fasa förstod hon ock, att hon måste bort — långt bort från det stora rika huset. Ty om de glada, lyckliga människorna där vetat hennes hemlighet, skulle de jagat bort henne som ett föraktadt, orent djur.

Så snart dansen var slut, smög hon sig ut i kapprummet. Där fick hon ytterplaggen på och kom nedför trappan och ut på torget, utan att någon gifvit akt på henne.

Här stannade hon ett ögonblick. De strålande ljusen hade slocknat för hennes blick, de brusande tonerna hade tystnat för hennes öra, hon stod ensam i det yttersta mörkret. Och detta mörker, dennanatt var verkligheten — hennes lj'usa, strålande dröm hade endast varit sken och bländverk.

Huru länge hon stått där, visste hon icke, men väcktes till medvetande af den yttre världen genom att ett ljud nådde hennes öra. När hon vände sig om, såg hon en högväxt kvinna komma öfver torget, skjutande framför sig en kälke, på hvilken låg något mörkt och tyngande, som lät medarne gnissla mot gatstenarna genom det tunna snölagret, hvilket fallit dagen förut. Kvinnan sökte natthärbärge för sig och de två små sofvande barnen på kälken.

Hon hade gått en lång väg, tung och mödosam, som lifvets vägar voro, sade hon. Under långa dagars vandring hade hon ingen haft att tala med. Därför blef hon glad att få säga något och måste genast berätta att hon kom från höga norden, där frosten hvart år skar bort sin andel af torpets knappa skörd. Men när en sommarmorgon åkern stått glimmande hvit med is öfver axen, som ännu icke gulnat till skörd, då hade hennes man kastat yxan öfver axeln och vandrat ned mot söder för att söka arbete. Under tiden hade hustrun och barnen fått taga sig fram som de kunnat. Än hade det varit en tiggare, som födde dem med den sista biten bröd han grep ur sin påse, när han trädde in i stugan, och delade med folket där i stället för att få bröd af dem. En annan gång hade mat gifvits ut till de hungrande i kyrk-byn. Men vägen var lång och gossen, som blifvit skickad efter maten, hade kommit tillbaka hälft ihjäl-frusen, emedan han, mån om att ingenting förlora eller spilla, burit den i sin högt upplyftade lilla kolt och gått nästan naken mot den isande blåsten. Då satte kvinnan barnen på kälken, gömde nyckeln under trappan, där hon kunde finna den igen, i fall hon någon gång återvände, och vandrade af för att uppsöka mannen, som funnit arbetsförtjänst i Helsingfors. Men blef han icke glad, när han såg henne komma, då ville hon icke stanna med honom, då skulle hon åter vandra bort med barnen, ty hon hade två starka, arbetsvana händer, sade hon och lyfte sin kraftfulla arm mot den mörka vinterhimlen.»

Fru Grahn tystnade och stirrade ut i mörkret.

Invid henne på den låga pallen satt Maria med sammanknäppta händer, läpparna hårdt hoppressade och det vackra hufvudet framåtsträckt för att icke gå miste om ett enda ord. Hon anade, att detta äfven på det närmaste rörde henne själf, ehuru fostermodern aldrig förr talat med henne därom, och hon fruktade att bilden äfven nu plötsligt skulle utplånas, innan hon skådat den hel.

När tystnaden varade alltför länge, hviskade hon:

»Hvad blef det af den österbottniska kvinnan

och hennes barn?»Såsom om fru Grahn fortfarande endast fullföljt sin egen tankegång, svarade hon:

»Stadens gamle brandvakt kom fram till de båda kvinnorna på torget. Han följde den unga flickan hem till rådmannens port, det var icke bra för unga flickor att gå ensamma i mörkret, trodde han. Den främmande kvinnan och hennes barn tog han hem till sig, men två dagar därefter var kvinnan död af svält och umbäranden, sade doktorn.»

»Lämnade hon två barn efter sig?» sporde Marias upprörda stämma.

»Ja, en flicka och en gosse.»

»Hvar blefvo de?»

»Gossen sjuknade också ... jag vet icke om han blef vid lif. Men den unga flickan tog hand om flickan. Ty den främmande kvinnans ord hade nått ända ned till djupet af den unga flickans själ. Liksom den främmande kvinnan hade äfven hon gått ut i ett okändt land för att söka den hon älskade... han hade icke med glädje sett henne komma. .. därför kunde hon icke stanna . •. hon måste bort, långt bort. Hon tog den lilla flickan med sig... hennes hjärta öfverströmmade af ömhet för alla små värnlösa barn.»

Den talandes stämma sjönk ned och blef lik en skälfvande vind i natten. »Hon visste, att honLJUD I NATTF.N.

113

snart själf skulle stå ensam med ett litet öfvcrgifvet, faderlöst barn ...

När hon kom till sitt hem, hade hennes gamla moster plötsligt dött. Då trädde henne åter till möte den mannen, som lofvat vänta på henne. Han höll sitt ord ... han gjorde henne till sin hustru, ehuru hon sade honom allt. Hon följde med honom långt bort i ödemarken, där han hade sitt arbete och där ingen kände dem. Han blef en far för hennes lilla öfvergifna barn, när det där föddes till världen. Hon blef hans med kropp och själ, fastän hon icke älskade honom ... men hon ägde icke liksom den österbottniska kvinnan, två starka armar, som kunde föda henne och barnet... icke heller ägde hon den konstens gåfva, som gjorde Rosita fri ...

Plötsligt höjde sig den hviskande stämman och orden buros af en sällsam klang:

»Men därborta i ödemarkens ensamhet lärde hon sig att all världen bleknar bort... försvinner med våra syndiga drömmar, när Gud, den evige, träder fram. Hon lärde sig, att han ensam är hög och tillbedjansvärd ... att all jordisk fröjd och smärta utplånas i hans heliga åsyn ... att det enda nödvändiga är att kasta sig ned för hans fötter och låta självfviskheten förintas ... hon lärde sig att en svag kvinna icke behöfde söka något annat land, än det himmelska landet...»

8. — Ljud i natten.Den upprörda stämman tystnade åter.

Men som ett ångestskri sprungo orden från den lyssnande Marias läppar: »Återsåg hon då aldrig honom ... honom som hon älskade ?»

»Nej ... väl hörde hon att världen gaf honom mycken framgång, att han blef en berömd man, men såg honom gjorde hon aldrig ... förr än i kväll.»

Fru Grahns blick träffade det blossande flickansiktet framför henne. Med detsamma var det som om hon vaknat till medvetande af att hon talat, att någon lyssnat till hennes själs bikt. Och ehuru fruktan för att ensam bära sin tunga hemlighet, ifall mannen doge, drifvit henne till denna bekännelse, blef emellertid vissheten, att någon annan numera kände den, så öfverväldigande att hon likt ett såradt djur, som instinkten ingifver att fly och dölja sig för människors blickar, gaf till ett rop, drog schalen om axlarna och skyndade in i sjukrummet.

Fosterdottern stod kvar. Den unga, spänstiga gestalten böjdes under den tyngd af tankar, som vältade sig öfver

henne. »Orätt... orätt... orätt 1» mumlade hon och skakade sin knutna hand ... »Och ... nej, det är icke sanning att en kvinna blott får söka det himmelska landet...»

»Maria!» hviskade en röst bredvid henne.

Hon vände sig häftigt om och såg Rosa, som kommit ut i salen.»Vet du,» sade Rosa, »jag tror far blir bättre, jag tror han skall lefva, han har... men hvad i all världen är åt dig ?* afbröt hon sig plötsligt vid åsynen af uttrycket i systerns ansikte.

»Jag som trodde allt stort, allt högt och allt härligt... det stod för mig en glans om hans namn,» — bröto orden lidelsefullt fram öfver Marias läppar, liksom den ständigt stigande floden plötsligt spränger sina fördämningar. »Men nu ... hur kan jag nu taga hans hjälp. .. hur kan jag nu komma till Helsingfors ... Nej, nej, en lögn är det att en kvinna icke behöfver söka något annat land än det himmelska landet... Ack, huru skall jag någonsin mera kunna tro på någon?» kved hon som i storångest, slog händerna för sitt ansikte och störtade ut.

Rosa såg efter henne med en skakning på huf-vudet. Hon hade icke förstått de osammanhängande orden, ehuru hon förstod att något på det högsta upprört fostersystern och att detta något i alla fall icke var faderns sjukdom. — Maria var alltid så hänsynslös och öfverdrifven. Hon ville känna allt, veta allt, och nöjde sig aldrig med hvad andra sade utan skulle själf taga reda på hur allt förhöll sig. Sedan hon fått i sitt hufvud att resa till Helsingfors och studera för att bli lärarinna, drömde hon om intet annat än hur hon skulle skaffa sig pengar till att utföra den stora planen. Maria var säkert mycketbegåfvad och ägde i grunden också ett godt, hög-sinnadt hj'ärta, fastän hennes häftiga sinnelag ofta brusade ut i hårda, obetänksamma ord.

Rosa visste intet roligare och mera spännande än att höra Maria, när hon var vid godt och meddelsamt lynne, lägga ut sina tankar och åsikter. Då hände det att orden vältaligt strömmade öfver hennes läppar, att hennes stora ögon strålade och hela hennes vackra ansikte lyste af hänförelse, när hon talade om att kvinnorna också skulle taga del i det stora arbetet för mänskligheten och fosterlandet och mycket annat som Rosa icke riktigt förstod, ehuru hon ofta fann det så gripande, att hon fick tårar i ögonen af rörelse och kände underligt kittlande rysningar utmed ryggraden.

Men ibland kunde Rosa också blifva riktigt rädd för hennes ord. När de båda flickorna lågo i syskonsäng i den stora utdragssoffan och på kvällarna pratade en stund, innan de somnade, måste Rosa ibland draga täcket öfver öronen för att icke höra alla Marias fasliga yttranden. Naturligtvis ville hon dock icke utestänga allt hvad Maria sade, utan lättade snart på täcket igen. Ty fostersysterns ord ägde i alla fall för henne en sällsam tjusning, äfven när de skarpt klandrande riktades mot Rosas farmor, den gamla prostinnan och hennes åsikter om flickors uppfostran, eller till och med när Maria slungadefram beskyllningen att Gud var grym mot kvinnorna. Och aldrig kände sig Rosa lugnare och tryggare till mods bland främmande människor än när fostersystern var med, ehuru hon sedan ofta energiskt motsatte sig Marias själftagna rätt att klandra och mästra hennes uppförande eller kalla henne barnslig och flyktig...

Längre kom Rosa icke i sina betraktelser öfver fostersysterns uppträdande och obegripliga yttran den. Dörren från farstun öppnades och professor Ehrendt trädde in.

På hans fråga hur det varit med den sjuke, svarade Rosa att natten förlupit lugnt, åtminstone hela den del däraf hon vakat i sjukrummet. I hennes röst gömdes en förhoppning och hennes stora klara blå ögon riktades förväntansfullt mot läkaren, när hon trodde sig läsa en uppmuntran i hans instämmande rörelse med hufvudet. Och glömmande sin vanliga tillbakadragenhet frågade hon, om det icke vore möjligt att fadern kunde blifva frisk igen.

»Vi få se ... måhända,» svarade professorn tankspridd, i det han kväfde en gäspning bakom sin hand. Men när hans blick föll på den unga flickan med det förväntansfullt oroliga ansiktet, erinrade han sig hvad frågan gällde för henne och skyndade att uttala några ord af vänligt deltagande utan att precis gifva något hopp, som han visste kunde svikas.

Han behöfde heller icke tvinga sig till intresse och sympati för henne, han erfor ett omedelbart lifligt behag och en sällsam rörelse vid åsynen af denna förkroppsligade erinring af sina egna ungdomskänslor och ungdomsdrömmar.

»Har fröken Rosa vakat därinne hela tiden?» frågade han.

Flickan, som förlägen slagit ned ögonen för hans granskande blick, lyfte dem åter. Hans älskvärda vänlighet verkade vanligtvis alldeles bedårande på ungdomen.

»Ja,» svarade hon, »jag satt därinne för att mor skulle få sofva en smul... men,» tilläde hon skamsen, »jag somnade visst in ett tag ... bara en liten, liten stund.»

Han smålog åt det uttryck af skuldmedvetenhet bekännelsen framkallade i hennes unga, förtjusande ansikte.

»Nå, det var väl inte så farligt,» anmärkte han.

Uppmuntrad af detta öfverseende fortfor hon: »Jo, jag måste ha slumrat några ögonblick, och då drömde jag att far var död. Det kändes så förfärligt sorgligt, att jag genast vaknade upp igen och fann att jag gråtit i sömnen, mina kinder voro alldeles våta. Och jag blef så outsägligt glad, när jag märkte att det bara var en dröm och att far ännu andades och lefde. Döden är förfärlig, jaghar aldrig sett någon dö ... men jag är så rädd för den,» tilläde hon rysande.

»Man tänker så i ungdomen, men lifvet lär oss mycket ... och döden är icke det värsta som kan drabba oss,» svarade professorn allvarligt.

»Men drömmar ha nog sin betydelse, ifall man bara förstår tyda dem,» sade Rosa hemlighetsfullt, uppmuntrad af hans kamratlika förtrolighet. »Och när man drömmer om en död, betyder det alldeles inte att densamma personen skall dö.»

Stämman förrådde att flickan till hälften skämdes för sin tro, ehuru hon icke kunde låta bli att bekräfta den. Dessutom fann hon det öfvermåttan intressant att afhandla dessa saker med en sådan man som professorn. Hon kände sitt eget värde stiga, emedan han icke gjorde narr af hennes funderingar, såsom Maria brukade.

»Menar fröken Rosa det?» smålog han, mycket road af hennes ifver. »Nå ja, det hände mig, när jag kom hitåkande i går kväll, alt också jag somnade i släden och drömde något så lifligt, att jag vid uppvaknandet måste vända mig om och se tillbaka för att öfvertyga mig om att det varit en dröm och icke verklighet.»

»Hvad drömde professorn?» frågade hon nyfiken.

Han log och talade om sin dröm. Han vissteicke hvarför han erfor ett alldeles särskildt nöje af att för henne omtala sina barndomsintryck af farfadern, den gamle stränge sekteren, och sin svärmiska beundran för morfadern.

»Det var en vacker dröm,» sade Rosa förtjust och stolt öfver att äga hans förtroende.

»Ja,» anmärkte han tankfullt, »det gifves måhända okända inflytanden från längesedan förflutna tider, som utan att vi själfva veta däraf, ingripa i vårt lif och i viss grad blifva bestämmande för våra handlingar. När vi inbilla oss vara de handlande och styrande, ledas vi kanhända själfva och måste lyda lagar, som äro af långt mera bindande kraft, än det välde vi själfva tro oss äga... hvad vet vetenskapen ännu härom. Våra sinnens iakttagelser äro otvifvelaktigt vårt enda medel, för kännedom om den materiella världen. Men de förmå dock icke för oss förklara själens högre funktioner och icke heller kan man tillskrifva sinnena uppfattning af de moraliska lagarnas rättvisa, såsom af samvetet, känslan af sanning eller barmhärtighet och minst af allt vår medfödda aning om det öfvernaturliga och odödliga. Öfver sinnenas räckvidd ligger säkert en oändlig värld full af tanke, handling, styrka och makt. Ty när allt som mänsklig klokskap kan uttänka och allt hvad vetenskapen kan lära blifvit gjordt för att odla jorden och öka dess alstring, är det dock ett somstår åter och utan hvilket allt blir förgäfves. Och detta något är en gåfva, som skaparen förbehållit sig själf att gifva, en gåfva som människan och hvarj‘e lefvande väsen, kan taga bort, men icke gifva åter, en gåfva, utan hvilken jorden blott kan vara en förbränd fläck ... det är lifvet ... det

underbara obegripliga lifvet. Hvem annan än en öfvernaturlig makt kan sprida lif ? Det frö vi lägga i jorden innesluter lif, ekollonet gömmer i sitt lilla skal lifskraft för århundraden, sländor och fjärilar, som svärma en dag kring blommor och strån, fröjda sig däråt, den flitiga masken, som skapar myllan i våra trädgårdar och på våra åkrar äger det; lifvet stiger som ett under upp genom hela tillvaron, tills det når fram till människan, som är i stånd till att fatta tanken på detta under... Men hvem kan dock säga hvad lif egentligen är? Människans natur, hennes närvarande och framtida tillvaro, äro ogenomträngliga mysterier såväl för den största människa som för den ringaste. Men döden är den fullständiga tystnaden.»

Den unga flickan betraktade oafvändt den talande liksom förtrollad af hans ord. Det var annat än att höra Marias häftiga utfall. Och hur blef icke lifvet stort och härligt vid hans ordl

»Men jag skulle ju se om er far,» afbröt sig professorn, i det han gick fram och öppnade dörren,som genom förmaket ledde in i sjukrummet. Och Rosa smög sakta på tå efter honom.

... »Sedan behöfs framför allt lugn och ro och möjligen något som kan muntra och upplifva sinnet, när han blir bättre,» sade professorn till fru Grahn, som följde honom ut i salen.

Plötsligt varsnade han, att ansiktet framför honom med det inbundna uttrycket och de nedslagna ögonen var så blekt som om hvarje bloddroppe försvunnit därur. — Men hur stod det till med henne själf? frågade han deltagande.

Å, tack ... henne felades ju ingenting.

Medan han fortfarande uppmärksamt betraktade henne, tycktes det gåtfulla kvinnoansiktet förvandlas och det unga, ljufva kvinnoanletet han fordom skådat bland rosorna, åter träda honom till mötes. Den rörelse han erfor, stegrades alltjämt. I den nattliga stillheten blef det som om de åter stått ensamma i världen, han och hon — liksom en gång för länge sedan, då de drömt sin unga, strålande dröm om att vara det lyckliga människopar, som skulle besitta det okända landet.

Han hörde, att hon bjöd honom taga plats. Han svarade intet, men blef stående med ryggen mot ugnens mur. Hon satte sig på en stol och slätade med händerna ihärdigt ut klädningsvecken. Han hörde henne lågt och långsamt yttra någotom tacksamhet för hans godhet att stanna kvar öfver natten och hjälpa dem där i deras nöd.

»Nej, nej, icke tacksamhet,» afbröt han hastigt. Och som hade orden mot hans vilja trängt sig öfver hans läppar, fortfor han: »När jag i kväll så oför-modadt trädde in i denna boning och återsåg allt precis sådant jag skådat det fordom, stego minnen fram som ... som lifvet väl blekt men icke förmått utplåna... en härlig ungdomsdröm, som aldrig kunnat förgätas.»

Han eldades af orden, och såsom oftast, när han behärskades af sin känsla, blef han poet och lät hänföra sig af stämningen. Han förbisåg eller ville icke för sig själf erkänna, att det han sålunda mindes poetiskt, redan därigenom var till hälften glömdt såsom verklighet.

Det blef tyst i rummet ett ögonbiick.

»Ja,» svarade den bleka kvinnan långsamt och eftersinnande, »det var ... men det är farligt att erinra,» afbröt hon.

Hon slog plötsligt upp sina ögon. Och han läste i dem erinringens djupa sorg, den sorg som lifvet obarmhärtigt för med sig, när drömmen skingrats, uppvaknandets sorg, som icke tillåter att något öfverskyles eller förskönas utan likt det skarpa, nyktra dagsljuset blottar hvarje skrymsla och visar allting just sådant det är.Om han först känt medlidande med den bleka, tysta kvinnan, som sökte rädda sitt hems anseende och spillrorna af sin lycka genom att skyla öfver mannens last, så var detta medlidande nu förbytt i en mycket större, mäktigare och mera sammansatt känsla. Hon hade rätt i sitt påstående att erinringen var farlig. Men poeten i honom älskade farans skönhet, och i det han böjde sig framåt mot henne fortsatte han lifligt:

»Det är dock i ungdomsminnena vi sannast återfinna oss själfva. Förflyttas vi någon gång tillbaka till dem, blir det som om vi åter beträdde en urskog, hvars underbara nejder vi en gång tanklöst och hoppfullt lämnade bakom

oss för att skynda ut till slättbygdens tunga trälarbete. Men när förhoppningarna svikas, är det till urskogens undervärld hvarje mänskligt hjärta i hemlighet trånar åter... Få vi under lifvets brusande framfart någon gång tid till att stanna och skåda tillbaka, väcker återblicken vår längtan och saknad.»

Öfver den bleka kvinnans ansikte flög en ljusning lik ett återsken från fjärran soliga nejder. Och såsom gripen af yrsel fortfor mannen framför henne:

»Det fanns en gång två stora klara ögon, i hvilka jag såg bilden af mig själf, sådan jag önskade vara. Jag förstod icke då, huru omätligt mycketdetta var värdt, sedan lärde jag mig begripa det, ty världen ser oss icke sålunda. .. världen ställer upp endast fordringar, ve den som icke fyller måttet af dem ... den som icke slår sitt väsens skatter till skiljemynt, och låter dem gå i den stora marknaden, där de bytas och växlas tills glansen försvinner och prägeln nöts af,» tilläde han bittert.

Den tysta kvinnan reste sig plötsligt, som om hon ryckt sig lös ur en förtrollning.

»Synd ... synd ... synd äro våra ungdomskänslor och begär, som föra oss vilse... ve, orättfärdigheten, den dödar det goda omkring sig. .. lägger allt öde!» Hennes ord ljödo med sällsam klang genom nattens tigande stillhet.

»Synd är självförintelsens mörka lära,» motsade han.

Hennes ögon vidgades ut mot mörkret och hon svarade långsamt:

»Det finns något som heter trofasthet... den kommer oss till hjälp, när bördan blir alltför tung för en.»

Han studsade och hon fortsatte med samma klangfulla röst:

»Det var en man, som lofvade en kvinna sin tro. Hon ville i sin förmätenhet icke veta däraf. Men när hon gått vilse i världen, kom han henne till möte... han blef hennes stöd, när hon stodensam ... han blef en far för hennes faderlösa lilla barn. Så blef hon skyldig honom allt... om än hon själf icke blef lycklig. Det är fåfänglighet att söka glädjen.»

Den ståtlige mannen framför henne krökte sig vid hennes ord liksom träffad af ett slag.

»Var det han... som ligger därinne?» frågade han lågt.

Hon böjde stumt jakande på hufvudet.

»Ar... är Rosa icke hans dotter?» frågade han ånyo.

Han behöfde icke höra hennes framhviskade nej, han hade redan läst svaret i hennes ansikte.

Det blef alldeles tyst i rummet. Sedan ljöd hans stämma skälfvande af rörelse:

»Som en usling har jag handlat... men tro mig, aldrig var svek min afsikt. Städse har min ungdomskärlek stått för mig som ett af mitt lifs skönaste minnen ... Och den kärleken fick ju för mig smälta samman med allt det högsta och skönaste jag drömde om mänskligheten, om mitt land och mitt folk. Af den lärde jag mig beundra och glädjas. Jag kom från det gamla hemmet, där ingen glädje funnits för mig, där dagen var endast arbete och möda. Här mötte mig den sällhet jag anat, den ömhet jag saknat, den skönhet jag åtrått... Vi voro ju så unga ... Och glädjen och lyckan ...ja dem få vi söka ... det är icke fåfänglighet... Men alt inse huru svaga vi äro, huru vankelmodiga, huru oförmögna att fylla vår plikt... det är förödmjukande.

Nej, nej, jag säger icke detta till självförsvar. Jag vill taga min skuld uppå mig, men det lättar hjärtat att en gång tala ut. Mitt gamla hem, det stränga, torftiga och dock så högt älskade hemmet, hotades af förintelse, det skulle gå under klubban. Jag ensam kunde rädda det... framför mig stod en stolt, skön, rik kvinna, hon räckte ut sin hand, jag behöfde blott fatta den, ty hon älskade mig ... Jag teg ... den stora farliga tystnaden ... Men möter icke världen våra frimodigaste, ärligaste handlingar med misstro och förföljelse, det fick jag ju redan som ung erfara?... När jag sedan en dag af den gamle rådmannen hörde att hon, som jag älskat, gift sig med en annan, trodde jag att alltsammans var en vacker ungdomsdröm blott — också för henne ...»

Han, som talade, visste icke om den bleka kvinnan framför honom uppfattade orden. Hon hade sjunkit ihop i

stolen och rörde sig icke. Han drog djupt efter andan och fortfor:

»Allt... allt som kan blifva till godtgörelse är jag beredd att.. .»

Orden afbrötos af ett högt rop. Rosa stod påtröskeln och vred sina händer af förtviflan. »Han dör, far dör!» ropade hon.

P'ru Grahn sprang upp.

»Det är j’ag som dödat honom ... han bar min synd ... men syndens lön är döden ... det är Guds straffdom öfver mig!»

Hon ilade in i sjukrummet följd af läkaren. —

När professorn om en stund åter kom ut från den sjuke, skyndade han in i gästrummet. Han torkade svetten ur pannan och gick fram och åter under häftig sinnesrörelse.

Han hade gjort sin plikt... och hade han icke därvid gäldat sin skuld till denne sjuke man, hvars lif han åtminstone för tillfället räddat?... Men den inre motsägelsen i hans handlingssätt kunde icke undgå att i samma stund skarpt springa honom i ögonen. I fall mannens lif upprätthölls, medförde detta ju endast fortsatt lidande för hustrun . . . Godtgörelse. .. hade icke godtgörelse i självfva verket varit frigörelse ...

Han visste, att denna tanke var hemfallen åt mörkret och tystnaden. Men det skänkte honom en egendomlig tillfredsställelse att vid ovanliga tillfällen föra sin tanke ut ända till det paradoxala. I tanken lefde alltjämt kvar oppositionsmannen från ungdomsåren, huru sällan han än syntes till igärningarna. Lifvet och medgången hade utöfvat sin nivellerande inverkan.

Han kände själf till sin svaghet i denna punkt. Hans fina ironi var utåt en yttring af denna själf-kännedom, medan den i stunder af inåtvänd själf-rannsakan utmynnade i en känsla af harmsen förödmjukelse. Måhända kunde hans obenägenhet för ett afgörande och hans böjelse att gå ur vägen för obehag, tillskrifvas okända inflytanden från förflutna tider, sådana han nyligen antydt i sitt samtal med Rosa. Själf hade han mer än en gång jämfört dessa karaktärsdrag hos sig med det vankelmod och den obeslutsamhet han visste utmärkt hans far och som han närmare lärt känna genom en samling bref från denne tidigt aflidne fader till den gamle, stränge farfadern. I stunder, då han plågades af sin obeslutsamhet, sin ömtålighet och starka mottaglighet för intryck, hade han ofta missnöjd och harmsen frågat sig själf, om han endast ägde den yttre gestalten och tankarna efter sin dådkraftige morfar utan förmåga att som denne djärft slå bron mellan åsikterna och gärningen, — den enda väg, som verkligen förde till målet.

Tanken på det gamla hemmet och de outplånliga intryck af en sträng om än ofta inskränkt pliktut-öfning han där från tidigaste år emottagit, återförde honom till frågan om pliktuppfyllelsen.

9. — Ljud i natten.»Att göra sin plikt,» — upprepade han för sig själf, medan han såsom alltid, när något betydelsefullt spörsmål upptog honom, oupphörligt vandrade fram och åter — »att göra sin plikt... ja väl. .. men ju mera utveckladt ett tanke- och känslolif blir, dess mera sammansatt, invecklad och dunkel kan äfven pliktuppfyllelsen gestalta sig i olika fall... plikten ligger icke alltid för oss så handgriplig och fattbar som de gamla trodde och lärde ... Den kan ock lik den hemlighetsfulla gudomen dölja sitt anlete för oss ... hvad under om vi svaga dödlige då taga miste?

Midt under dessa betraktelser genomkorsades hans tanke af orden: Ve, dem som af omsorg för sin själs salighet eller omtanke för sin timliga bärgning vika från pliktens väg. — Det var orden från drömmen i skogen, men hvilka han nu mycket tydligt erinrade sig att han i själfva verket en gång läst i ett gammalt bref, skrifvet af hans morfar.

Och som i eldskrift såg han i dem domen öfver sig själf... så hade han handlat... och med honom Elina. — Han såg för sig en hel kedja af handlingar, där länk grep in i länk. — Och Greanders förslag ... skulle det bli en af länkarna ... ? Nu var han färdig med svaret.

Han ref hastigt några blad ur sin anteckningsbok och satte sig ned och skref.Han bad Greander låta det gjorda förslaget vara som om det aldrig blifvit framställdt. Att det kunnat göras och att han kunnat frestas däraf, ville han endast finna förklarligt genom den oerhördt skefva ställning människorna här under partiinflytanden kommo att intaga till hvarandra. Genom allas kamp mot alla och allas misstroende mot alla leddes man med eller mot sin vilja till svek och därunder ruf-vade en låg själfviskhet, som man skämdes att se sådan den i verkligheten var och därför skylde öf-ver med vackrare namn. Detta var ju så vanligt vid partimanövrer.

Han lutade hufvudet i handen, stirrade på det skrifna och hade för afsikt att kort om godt sluta sålunda. Men efter ett ögonblicks öfvervägande grep han åter pennan.

Den varma personliga vänskap, hvarmed Greander trots långvarig skilsmässa och olika åsikter kommit honom tillmötes, dref honom att tillägga några ord.

Han ville icke ingå på närmare förklaringar, skref han, men han hade denna natt känt sig stå utom de råmärken vanor, färdiga åsikter, medgång och världsliga förmåner uppdraga kring en man. När han i denna stora ensamhet skärskådat de ideal han en gång med hela sin ungdoms värme och glöd omfattat, men sedan under lifvet mer ellermindre svikit, hade han i dessa hägringar återfunnit den unga sj'älens aningar af långt större, djupare och mäktigare krafter, som rörde sig i mänsklighetens hjärta. Det var detta som gifvit dem den hemlighetsfulla makt de ännu förmådde utöfva på honom. Han ville icke låta ljudet af de röster, han lyssnat till, ohördt förklinga i natten .. . »Nej,» slutade han, »man bygger ej ett hem och en framtid på svek — äfven tystnaden blir svek.»

*

När en svag ljusning bröt genom vintermorgonens mörker, stannade en släde framför trappan. Maria, som såg den, gick ut för att öppna dörren. Det var gamla prosten och prostinnan, ingenjör Grahns föräldrar, som kommo.

De båda gamla voro mycket uppskakade öfver sonens plötsliga sjukdom. De hade fått underättel-sen därom sent på kvällen men hade genast låtit spänna för släden och åkt i ett kör och endast hvi-lat hästarna en liten stund i en gästgifvargård. När de nu väl voro framme och fingo höra att sonen ännu lefde, och att det möjligtvis fanns hopp om tillfrisknande för honom, lugnade de sig något litet och gingo pustande och ovigt uppför trappan.

»Nej, nej, inte så häftigt och ovarsamt!» — Maria, som skulle hjälpa prostinnan af med ytter-plaggen, fick komma ihåg att akta mössbanden och kragen och framför allt att taga försiktigt i vänstra armen, som en gång för många år sedan varit af-bruten och nu ibland anfäktades af gikten.

Maria kunde aldrig vara prostinnan riktigt i lag med någonting. Den gamla frun misstänkte alltid hos den ståtliga, mörka flickan med de stora ögonen, som tycktes granska allt, med de snabba, liffulla rörelserna och det obändiga sinnelaget en hemlig trotsig opposition. Hon ansåg sin svärdotter alldeles för öfverseende och slapp med flickan och bemödade sig därför vid sina besök i sonens hem ihärdigt och med uppbjudande af hela sin stora viljekraft, att böja och kufva det unga, trotsiga sinnet. Den strängt inlärda respekten tillät väl Maria sällan någon direkt motsägelse, men när prostinnans välgrundade misstankar om att lärdomarna icke mot-togos med det rätta ödmjuka sinnelaget, gåfvo dem ökad skärpa, hände det ibland att den unga flickans hopade lidelse tog sig ett häftigt uttryck. Sådana sammandrabbningar måste naturligtvis för henne sluta med ömkligt nederlag och tvungen afbön, men vållade också att den tillbakaträngda förbittringen sedan utmynnade i de ljungande anklagelser och vältaliga utläggningar af kvinnornas underkufvade ställning, förtryck och ofrihet, hvilka utfall Rosa under så stor förskräckelse men tillika hemlig be-undran måste åhöra, när de båda flickorna voro ensamma.

Rosa stod däremot högt i gunst hos farföräldrarna. Hennes ljusa, blida, glada väsen, hennes tjänstvilliga uppmärksamhet och osjälfviska små omsorger för deras trefnad skänkte dem stor tillfredsställelse och glädje. Det var därför äfven en missräkning att hon icke nu vid deras ankomst som vanligt skyndade dem till mötes och med sin vänliga, glada röst hälsade dem välkomna och bjöd dem stiga in. När prostinnan emellertid hörde att Rosa satt inne hos sin sjuke far, lät hon under upprepade varningar och förmaningar Maria hjälpa sig.

Det var icke något lätt göromål, det fordrades både öfning och tålamod att varsamt taga af alla de otaligagamla koftor, schalar och halsdukar, som prostinnan af försiktighet och rädsla för förkylning hopade under sin stora

räfskinnspäls, så snart hon färdades ute. Och sedan måste kläderna yttermera redas ut, vikas ihop eller hängas upp. Men när prostinnan slutligen kommit ur alla plaggen, som gifvit hennes yttre ett oerhördt omfång och en vidunderlig fason, vittnade den prydliga, ståtliga gestalten äfvensom sätt och hållning otvetydigt om att det varit en välboren adelsfröken, som i tiden gifte sig med Herrens och hennes ödmjuke tjänare den lille trinde pastor Grahn, hvilken nu efter ett långt, fram-gångsrikt arbete i kyrkans tjänst, såsom högvördig prost i lugn och ro med sin ståtliga prostinna fram-lefde sina dagar i en af landets största och förmögnaste prästgårdar.

När afklädningen ändtligen var slut, skyndade Maria att underrätta fru Grahn om det gamla herrskapets ankomst och försvann därefter i köket för att koka morgonkaffet.

Hon var glad att undkomma prostinnans skarpa, forskande ögon. Allt sedan hon lyssnat till fostermoderns berättelse, hade hon varit ett rof för den häftigaste sinnesrörelse; outredda, dunkla, förfärande tankar stormade inpå henne och hotade att liksom vreda vågor krossa henne under sin tyngd.

Hon kände det som om jorden bäfvat under hennes fötter, som om allt hvad hon trott på, ställt högt och hållit för osviklig sanning, sjunkit samman och utplånats. Den drömda lyckan, som nyss så oförmodadt och strålande trädt i hennes väg för att taga henne vid handen och leda henne ut i en värld, där goda och ädla människor lefde för höga och sköna mål, var krossad och fallen i spillror. Och själf stod hon mer ensam än förr och stirrade ut i ett stort nattsvart mörker, som omgaf henne med fasor, med vålnader af hennes egna goda tankar och unga ljusa förhoppningar.

Hon såg sig förskräckt omkring vid inträdet idet mörka, kalla köket, som om någon del af fasan gömt sig i de dunkla vråarna. När hon väl gjort upp eld i spiseln, skyndade hon att mala kaffe, hugga socker och skära bröd, så allt blef färdigt i en handvändning.

Men äfven denna verksamhetsifver förmådde icke utestänga tankarna. Och när hon måste sätta sig ned och vänta på att kaffet skulle koka, vaggade hon kroppen oupphörligt fram och åter, i det hon sakta upprepade: »jag kan aldrig mera tro på något... det är förfärligt... jag kan aldrig mera tro på något...»

När slutligen kaffet var färdigt, gjorde hon brickan i ordning och bar den öfver farstun till sals-dörren. Men i det hon ställde den tunga brickan ifrån sig på en bänk för att öppna dörren, hejdade hon sig plötsligt och blef stående med handen på vredet, fastnaglad af de ord, som yttrades därinne och trängde ut till henne.

Det var prostinnans röst hon hörde. Den ljöd mycket upprörd och uppbragt. — »Elina» — sade den stränga stämman afvärjandc — »du är från dina sinnen ... jag kan icke, jag vill icke tro hvad du säger... det är icke sant att du handlat så orätt mot oss.»

Maria kunde icke höra fostermoderns lågmälda

svar.Men den vredgade rösten tog åter upp:

»Du är sjuk, Elina, skrämseln har omtöcknat ditt förstånd, så du icke mera vet hvad du säger ... Och jag tror dig icke, ty ingen kvinna yppar det du sagt, ifall hon icke tvingas därtill.»

Nu hörde Maria fostermoderns ord. Hon tyckte de ljödo som ett själens nödskri ut i mörkret efter räddning och ljus.

»En gång måste allt bli klart... en gång måste tystnaden brytas och intet mera döljas,» ljöd den upprörda skälfvande stämman. — »När han i går föll ned liksom död för mina fötter, blef min första tanke att min synd nu var dold för all tid, ty ingen mer än han visste ju däraf. Jag hade alltid vaktat uppå, att han ingenting skulle förråda under ruset. Därför höll jag alltid här hemma de starka drycker han hade begär till, så han icke behöfdc söka dem utom hus och sedan kanske under rusets inverkan röja hemligheten.

Men mången gång... mången gång har jag tänkt att han kanske begynte dricka för att döfva minnet... glömma skammen ... därför har jag tåligt burit allt, när det onda begäret kom öfver honom. Men när läkaren i kväll förklarade att drickandet ledt till hans ofärd och sjukdom, då blef jag rädd. Jag tänkte på att han burit min synd ...

men att syndens lön var döden ... och att det därför varit jagsom dödat honom ... Den tanken kändes förfärlig ... tystnaden blef outhärdlig ... därför talade jag om allt för Maria ... Men nu ... nej det är icke rädslan mera som drifver mig att bekänna allt för er... det är ... det är tanken på hvad som är rätt... När min ungdoms drömmar, min ungdoms tankar och ljusa tro i denna natt stego fram för min själ, fanns i dem något, som gaf kraft att resa mig, att vilja godtgöra hvad jag brutit... jag kan icke förklara det... det var icke rädslan mera som dref mig ... jag tror det var det goda och rena i dessa minnen, som ingaf mig att allt måste bli uppenbart... att ingen upprättelse eljes kunde finnas ...»

Stämman tystnade och under några minuter hördes icke ett ljud.

»Men du har väl åtminstone icke sagt något till Rosa... du har väl icke stört barnets oskuld och frid» — tog prostinnans vredgade röst åter vid.

Men den bröts liksom af en snyftning. — »Vår lilla, kära Rosa,» — klagade den gamla rösten darrande, — »du är grym, Elina ... hvarför låter du oss icke lefva i vår gamla tro, att hon är vår älskade sondotter... måste vi genom dig förlora både vår son och därtill henne ännu?»

»Jag antar att alltsammans är sjuklig öfverret-ning hos Elina,» — hördes prostens myndiga stämma. — »Man har sett exempel på att kvinnor i exalte-radt tillstånd påbördat sig brott, som de aldrig begått. Kvinnan är ett svagt käril... Jag vill därför breda glömskans slöja öfver hela detta pinsamma uppträde... jag vill låta det vara som om intet blifvit sagdt ... som om vi intet hört. .. jag frågar icke efter något namn... allt får förbli vid det gamla... Jag anser Elina icke tillräknelig, oron och sorgen har omtöcknat hennes förstånd.

Och dessutom,» — fortfor den myndiga rösten efter ett litet uppehåll — »står det i alla händelser fast att vårt barnbarn finns upptaget i kyrkboken såsom Rosita Grahn... så därom är intet vidare att säga... allt är som sig bör, och allt får blifva som det varit... Och nu, mamma, låt oss gå in till den sjuke, våra kläder torde nu redan vara varma så vi icke kunna föra någon kyla in med oss... kanske skall vår stackars gosse ännu en gång i lif-vet känna igen sina gamla föräldrar...»

Ute i den mörka förstugan tryckte Maria handen mot sitt högt klappande hjärta liksom för att hejda de våldsamma slagen.

»Tystnad» — upprepade hon för sig själf — »alltid samma tystnad — men» — fortsatte åter hennes tanke att arbeta — »mor sade, att det ges förlåtelse för det som blir uppenbart... och är icke kärleken hög och stor ... skönare än allt annat.. .och är det icke människorna som göra den lig och lumpen...?» — Hon drog djupt efter andan.

Hennes tanke afbröts af att hon hörde en dörr knarra och i ljusskenet, som trängde genom den öppna dörren, såg hon professor Ehrendt på tröskeln till gästrummet.

Snabbt och ljudlöst, som en fågel smyger sig under en skyddande kvist, kröp hon in i en vrå, där mörkret var tätast och försvann i dess skugga, utan att professorn, som trefvade sig fram genom den stora skumma farstun till salsdörren, varsnade henne.

Hon blef sittande kvar i den mörka vrån, oemotståndligt fjättrad af de båda rösterna, som åter trängde ut till henne från salen.

Hon förstod att fostermodern och professorn voro ensamma därinne. De yttrade ord, som hon först icke kunde uppfatta, men när den manliga stämman med dess vackra, mjuka klang något höjdes, hörde hon den rörd uttala:

»Allt, allt som kan ske till godtgörelse är jag villig att uppfylla. Dessa sista timmar ha fört i mina tankar mycket, som vi eljes äro mest böjda för att skjuta ifrån oss. Men när i nattens stora stillhet alla dagens små hänsyn utplånas, styra tankarna andra vägar än de vanliga och uppenbara till vår gränslösa förödmjukelse huru mycket vi svikit...på alla punkter ... i alla afscenden... huru föga vi känt oss själfva .. . huru ömkliga våra handlingar blifvit... Glädje och skönhet har jag älskat i lifvct ... och ha vi icke rätt till dem ? Det har varit min önskan, min käraste tanke att göra lifvet ljust och gladt för mina barn ... den tanken har blifvit mig ännu dyrbarare, därför att min egen

barndom var tung och glädjelös.

Låt mig söka godtgörelse i tysta omsorger för Rosa ... denna dotter som jag inför världen icke får kalla min, men som jag ville kunna skydda för lifvets hårdhet, besvikelser och sorger. Min ungdom återfinner jag i henne... lika ljus och fager är hon som min dröm den gången jag med tusen käcka förhoppningar drog ut i det okända landet.

I går kväll talade jag med er fosterdotter och lofvade henne bistånd vid ordnandet af hennes studier i Helsingfors. Låt Rosa följa henne dit... tänk icke på kostnaderna... det är ju min rätt, min plikt att sörja för dem ... Det skall göra hennes unga sinne godt att komma ut i världen ... här är tungt och dystert... vi få tänka på att de unga behöfva lifvets sol och glädje för att utvecklas...»

Plötsligt tystnade stämman och Maria hörde i stället Rosas röst.

Rosa kom förmodligen ut ur sjukrummet. Hon omtalade gladt att hennes far vaknat upp ur dentunga dvallika sömnen. Och han var säkert redig, han hade blickat så vänligt på henne när han såg henne vid sängen, och när hans föräldrar kommo in, hade han tydligt känt igen dem och blifvit glad att träffa dem, ehuru han ingenting kunde säga... Trodde icke professorn att han nu skulle blifva frisk igen?

Jo, professorn trodde att faran för lifvet denna gång vore förbi, och sedan kunde ändamålsenlig vård göra mycket.

Därefter fortsattes samtalet, men rösterna sänktes, förmodligen emedan Rosa lämnat dörren till förmaket öppen och ljudet sålunda måhända kunnat tränga in i sängkammaren och störa den sjuke. Af enstaka ord, hvilka Maria dock uppfattade, förstod hon, att Rosa fick del af de planer, som nyss blifvit uppgjorda för hennes framtid.

Marias hjärta slog så häftigt af sinnesrörelsen att hon trodde sig kväfvas. Nu skulle ju godtgö-rclsens stund komma, nu skulle allt svek, allt bedrägeri, all lögn och förställning plånas ut och det rätta träda fram.

Hon motsåg det med ungdomens osvikligt fasta tro på att när det rätta trädde i dagen, skulle i och med detsamma allt blifva godt igen — det rätta måste ju segra.

Slutligen hörde hon Rosas klara stämma med ett blygt tonfall högt och tydligt svara:»Jag får ödmjukast tacka professorn ... för Maria skall det säkert bli en stor lycka och glädje att resa till Helsingfors och fa lära och studera såsom hon alltid önskat göra ... Men jag ... nej, jag vill stanna här för att vårda och hjälpa far ... nu när han är svag och sjuk, behöfver han mig ju ...»

Inne i salen blef det alldeles tyst. Maria vågade knappt draga andan af fruktan för att något ord kunde undgå henne. Hon skulle ju blifva vittne till sanningens stora seger. När Rosa fick veta hvem hennes rätta far var så ...

Men därinne förblef tyst. Maria hörde endast att en dörr öppnades och sedan sakta knarrande åter stängdes. Hon slöt däraf att Rosa gått tillbaka in till den sjuke.

Hon sjönk ihop. Fanns det ingen stor oemotståndligt segrande rättvisa, som lik en ljungeld sprang fram och krossade all orätt och all förställning? Skulle allt till det yttre förbli som det varit... ? Tänk om sanningen långsamt måste arbeta sig fram under tårar och försakelse ...

Det unga trotsiga sinnet slogs af denna tanke, när den manliga stämman därinne åter yttrade:

»Jag ser . . . godtgörelse köpes icke så lätt... jag glömde att jag förlorat all rätt till henne... också rätten att skydda henne för lifvets mödor ochsorger ... En annan äger den rätt jag förverkat... det han skall bjuda henne blir arbete och försakelse. Våra handlingars följder nå icke blott oss själfva ...»

I detsamma trängde prostinnans högljudda stämma fram. Den gamla frun hade kommit ut ur sjukrummet och hördes gladt och vördnadsfullt säga:

»Jag vet icke huru vi riktigt skola kunna tacka professor Ehrendt, som räddat vår sons lif. Utan denna hjälp hade säkert Herman legat kall och liflös vid vår ankomst och aldrig mera sett oss. Men genast jag hörde att professorn så oväntadt lyckligt kommit till vårt bistånd, sade jag till min man att jag fick nytt hopp om att allt ännu kunde aflöpa lyckligt. Hvem känner icke professor Ehrendts namn och vet hvad hjälp från sådant håll förmår uträtta! ...

Vår stackars gosse ... hur han lidit och plågats ... men det var riktigt rörande att se huru han påtagligt kände igen oss, när han vaknade upp, fastän han ingenting förmådde säga. Jag förstod genast han ville att jag skulle sätta mig ned bredvid sängen och sakta stryka med handen öfver hans panna liksom fordom, när han var barn och plågades af svår hufvudvärk. Och nu vill han bara ha Rosa hos sig, jag förstod strax hans mening, han tycktes bli riktigt otålig, när hon ett ögonblick gick hit ut.»

»Jag får ödmjukast förena mig i min hustrustacksägelse, vi stå i stor tacksamhetsskuld till professorn,» — föll prostens stämma in.

Hvad som vidare sades, undgick Maria, ty den yttre farstudörren öppnades af gårdens dräng, som trädde in. Han varsnade henne icke i den djupa skymningen därinne, utan gick, sedan han gnidit snön af sina tjocka stöflar, fram till salsdörren, stack in hufvudet och sade, att hästen, som skulle föra professorn till järnvägsstationen, stod vid trappan och väntade.

Men först måste professorn naturligtvis dricka en kopp kaffe... något varmt måste man alltid hafva, innan man begaf sig ut i kölden. Hvar dröjde Maria? Hon gick ju redan för en timme sedan ut i köket för att koka kaffet, men hon var alltid så oföretagsam och hade så många andra tankar i hufvudet — trängde prostinnans röst förtretad och otålig ut genom dörren, som drängen lämnat öppen.

Denna myndiga stämma väckte nu, såsom mången gång förut, Maria till medvetande om de försummade plikterna. Skyndsamt tog hon den bortglömda kaffebrickan och bar den snabbt in i salen.

Men ingen annan än prostinnan fick tid till att njuta af den efterlängtade drycken. Professorn, som gaf några förhållningsorder angående den sjukes 10. — Ljud i natten.vård, ville intet kaffe ha. Tiden var också så långt framskriden att det verkligen brådskade med affärden, sade prosten, som stod med klockan i handen.

Marias blick följ’de med spändaste uppmärksamhet den högreste, ståtlige mannen, som skyndsamt bj‘öd de närvarande farväl. När han kom till fru Grahn, såg hon honom hastigt draga upp ett bref ur bröstfickan med anhållan att det så snart som möjligt skulle sändas till doktor Greander. Därefter hörde hon honom tillägga så lågt att orden säkert endast voro ämnade för hennes fostermors öron: — »Det är ett erkännande af de ljusa makter vi i vår ungdom trodde på... måhända finns upprättelse där.»

Några minuter senare hade han rest. Farstudörren lästes åter omsorgsfullt för att utestänga den bitande morgonkylan. Prosten och prostinnan gingo tillbaka in i salen till det väntande kaffet och fru Grahn försvann i sjukrummet.------------

Men så länge den bortilande släden kunde skönjas i vintermorgonens bleka halfdager, följdes dess färd af två stora, spanande mörka ögon, som blickade ut efter den genom vindskammarfönstret, ända tills släden försvann lik en mörk punkt i den dunkla skogen.

Innan dagens oroliga förvirrade stämmor återläto höra sig, innan alla dess små omsorger ånyo trängde sig fram och påkallade uppmärksamhet, samlade Marias unga hjärta nattens mäktiga intryck till en enda stor förnimmelse af smärta. Men som en åkallan till den framtid, det lif ungdomen aldrig upphör att osvikligt tro på och hoppas allt utaf, trängde sig öfvcr flickans bäfvande läppar ropet: »rättfärdighet!»